ΛΟΓΟΣ ΕΙΣΙΤΗΡΙΟΣ

εἰς τὸ μάθημα τῆς Λατινικῆς Φιλολογίας ἀπαγγελθεὶς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ὑπὸ τοῦ τακτικοῦ καθηγητοῦ Σ. Κ. Σακελλαροπούλου τῇ 22 Ὀκτωβρίου 1890.

Συνέχεια ἴδε σελ. 273

Ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα περίπου ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου ἐδιδάχθη τὸ πρῶτον δρᾶμα ἐν Ῥώμῃ — διότι σχεδὸν ἀπὸ τοῦ δράματος τοῦ τελευταίου καὶ τελειοτάτου τῶν γραμματειακῶν εἰδῶν ἄρχεται ἐν Ῥώμῃ ἡ γραμματεία — ἐπὶ σκηνῆς ῥωμαϊκῆς ὑπὸ Ἕλληνος Ταραντίνου, δούλου ἀπελευθερωθέντος, τοῦ Λιβίου Ἀνδρονίκου. Ὁ ἀρχηγέτης οὗτος τῶν ῥωμαϊκῶν γραμμάτων, παῖς ὢν εἶχεν ἀχθῇ καὶ αὐτὸς ὡς αἰχμάλωτος εἰς τὴν Ῥώμην ὅτε ἡ πατρίς του ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ εἶχεν ἐκεῖ πωληθῇ ὡς δοῦλος. Ἔχων δὲ φυσικὴν πρὸς τὰ γράμματα κλίσιν ἐμορφώθη τόσον, ὥστε ὁ κύριος του, ὁ Λίβιος Σαλινάτωρ, κατέστησεν αὐτὸν διδάσκαλον τῶν τέκνων του καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸν ἀπηλευθέρωσεν δοὺς εἰς αὐτὸν κατὰ τὸ ῥωμαϊκὸν ἔθος καὶ τὸ ὄνομά του. Ἦτο λοιπὸν κυρίως διδάσκαλος ὁ Ἀνδρόνικος, τὸ δὲ ἐπάγγελμά του τοῦτο τὸν ἠνάγκασεν, ἐπειδὴ καὶ τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὰ λατινικὰ γράμματα ἐδίδασκε τοὺς μαθητάς του, νὰ πλάσῃ δι' αὐτοὺς λατινικὰ κείμενα διδασκαλίας. Ἡ κλασσικὴ τῶν Ἑλλήνων γραμματεία ἦτο τότε συντετελεσμένη, τὰ εἴδη τοῦ ποιητικοῦ λόγου εἶχον λάβῃ πλήρη καὶ τελείαν τὴν ὁριστικὴν αὐτῶν μορφὴν καὶ εἶχεν ἕκαστον τοὺς κανόνας του ἀκριβεῖς καὶ ἀπαραβάτους, οἵους ἐδημιούργησεν αὐτοὺς ἡ ἐπίνοια καὶ ἡ χρῆσις μεγάλων καὶ ἐξόχων ποιητῶν. Ὁ Ἀνδρόνικος εἶχε λοιπὸν ἕτοιμον εἰς τὴν διάθεσίν του ὁλόκληρον τὸ πρὸς διδασκαλίαν καὶ μόρφωσιν ἀπαιτούμενον ὑλικὸν ὡς πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἀλλὰ τί νὰ διδάξῃ τοὺς μικρούς ἐκείνους Ῥωμαίους ἵνα μορφώσῃ αὐτοὺς καὶ εἰς τὴν πάτριον γλῶσσαν; Ἀφ' οὗ γράμματα λατινικὰ δὲν ὑπῆρχον ἀπεφάσισεν αὐτὸς νὰ τὰ δημιουργήσῃ, οὕτω δὲ ὁ διδάσκαλος τῶν τέκνων τοῦ Σαλινάτωρος ἔγινεν ἀκουσίως ἴσως καὶ ἀνεπαισθήτως καὶ ὁλοκλήρου τῆς ῥωμαϊκῆς κοινωνίας διδάσκαλος. «Ἡ δημιουργία ἔπους, τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ γλώσσῃ ὑπὸ ἀνδρός, ὅστις ἦτο Ἕλλην μᾶλλον ἢ Ῥωμαῖος, ὑπῆρξε, λέγει ὁ Μόμσεν, σπουδαιότατον ἱστορικὸν γεγονὸς αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ἀλλὰ περὶ τῆς τεχνικῆς ἀξίας τῶν ἔργων τοῦ Ἀνδρονίκου οὐδένα λόγον δυνάμεθα νὰ κάμωμεν.» Καὶ δικαίως· τίς ἦτο τότε ἡ λατινικὴ γλῶσσα, ἣν εἶχεν ὡς ὄργανον ὁ Ἀνδρόνικος εἰς τὸ ἐπιχείρημά του, ἐδείξαμεν ἀνωτέρω, τίνα δὲ τεχνικὴν ἀξίαν δύναται νὰ ἔχῃ ἡ διὰ μιᾶς καὶ σχεδὸν ἐκ τοῦ προχείρου μετάγγισις ξένης γραμματείας εἰς χώραν ξένην, ἂν καὶ ὄχι ὅλως ἀπαράσκευον εἰς ὑποδοχὴν τοιούτου δώρου, εὔκολον εἶναι νὰ φαντασθῆτε. Ὅπωσδήποτε, ὁ Ἀνδρόνικος μετέφρασε κατὰ πρῶτον τὴν Ὀδύσσειαν τοῦ Ὁμήρου καὶ ἡ μετάφρασίς του αὕτη μὲ ὅλας τὰς ἀτελείας της ηὐδοκίμησε τόσον, ὥστε καὶ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ὁρατίου ἐχρησίμευεν ἀκόμη ὡς διδακτικὸν βιβλίον ἐν τοῖς ῥωμαϊκοῖς σχολείοις. Ἡ ἀποδοχή, ἧς ἔτυχε τὸ πρῶτόν του ἐκεῖνο πείραμα ἔδωκε θάρρος εἰς τὸν Λίβιον. Ἤρχισε λοιπὸν νὰ ποιῇ ἢ μᾶλλον νὰ μεταφράζῃ δράματα ἑλληνικά, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ὁποίων αὐτὸς ὑπεκρίνετο τοῦ πρωταγωνιστοῦ τὸ μέρος. Τὰ δράματα ἐκεῖνα δύνανται προσφυῶς νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ ἀρχαϊκὰ τῆς νηπιαζούσης τέχνης ἀγάλματα. Ὁ Λίβιος Ἀνδρόνικος λοιπὸν προσλαμβάνει πρὸς τῇ ἰδιότητι τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ ποιητοῦ καὶ τὴν τοῦ ὑποκριτοῦ. Τὸ ὄνομά του ὡς εἰκός, ὁσημέραι ἐμεγαλύνετο καὶ διὰ τοῦτο εἰς αὐτὸν ἀνέθετεν ἐπισήμως καὶ ἡ πολιτεία τὸ ἔργον τοῦ νὰ ποιῇ, ὅταν ἦτο χρεία, ὕμνους πρὸς τοὺς θεοὺς εὐχαριστηρίους ἢ ἐξιλαστηρίους. Ὅθεν καὶ ἐδόθη εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα νὰ συστήσῃ ἴδιον σύλλογον περιλαμβάνοντα πάντας τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ ἀσχολουμένους περὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν ποίησιν καθὼς καὶ τοὺς ὑποκριτὰς καὶ συνερχόμενον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς· εἶναι τὸ λεγόμενον collegium poetarum.

Ὁ σπόρος, μὲ ὅλας τας τότε δυσχερείας, ἔπεσεν εἰς γῆν ἀγαθήν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνδρονίκου ἤρχισαν νὰ φύωνται ἀφθόνως καὶ τραγῳδίαι καὶ κωμῳδίαι, ἂν καὶ οὐδέποτε τὸ ῥωμαϊκὸν πλῆθος ἠσθάνθη πολλὴν ἀγάπην πρὸς τὴν τραγῳδίαν. Εὐθὺς ἀμέσως τέσσαρας ἔχομεν κατὰ σειρὰν ἐπισήμους ποιητὰς διακριθέντας ἐν τῇ τραγῳδίᾳ· τὸν Ναίβιον, τὸν Ἔννιον, τὸν Πακούβιον καὶ τὸν Ἄττιον καὶ τέσσαρας ἐν τῇ κωμῳδίᾳ· τὸν αὐτὸν Ναίβιον, τὸν

Πλαῦτον, τὸν Καικίλιον καὶ τὸν Τερέντιον. Καὶ οἱ ἑπτὰ οὗτοι ποιηταὶ ἦσαν ταπεινοτάτου γένους καὶ εὐτελοῦς κοινωνικῆς καταστάσεως. δεῖγμα τῆς ὀλίγης ὑπολήψεως, ἧς ἀπήλαυε τότε παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἡ ποίησις. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τοὺς ποιητὰς τούτους ἀναφαίνονται ἄλλοι καὶ πάλιν ἄλλοι, διότι οἱ Ῥωμαῖοι ὅπως καθ' ὅλον τὸν βίον ἐξηλληνίζοντο, οὕτως ἤρχισαν καὶ συστηματικῶς νὰ εἰσάγωσι τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐντέχνων ἢ ἑλληνιζόντων δραμάτων, τὰ ὁποῖα προετιμήθησαν τῶν παρ' αὐτοῖς ὑπαρχόντων κωμικῶν αὐτοσχεδιασμάτων, τῶν *ἀτελλανῶν* καὶ τῆς δραματικῆς σατύρας, εἰς ὡρισμένας ἑορτὰς ὄχι τοῦ Διονύσου μόνον ὡς παρὰ τοῖς Ἕλλησι κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ θεάτρου, ἀλλὰ διαφόρων θεῶν. Ἀλλ' ὅμως δὲν προσέλαβε παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἀγωνιστικὸν χαρακτῆρα ἡ διδασκαλία τῶν δραμάτων, ἀλλ' ἐχρησίμευσε μόνον πρὸς τὸν κόσμον τῆς ἑορτῆς καὶ τέρψιν τῶν ἀνθρώπων, μόνιμον δὲ θέατρον ἔπηξαν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ πρῶτον ἐπὶ Πομπηΐου. Εἶχον δὲ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῆς ἄρχοντες Ῥωμαιοι ὡρισμένοι ἢ ἐξ ἰδίων πρὸς τοῦτο δαπανῶντες ἢ ὁπωσδήποτε αὐτοὶ ἐξευρίσκοντες τὴν ἀπαιτουμένην δαπάνην. Ποιηταὶ δὲ δραματικοὶ ἀνεφάνησαν παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις καθ' ὅλην τὴν γραμματειακὴν αὐτῶν παραγωγὴν περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα κατὰ πάντα τὰ εἴδη τῆς σκηνικῆς ποιήσεως ποιήσαντες δράματα καθ' ὅλου περὶ τὰ ἑξακόσια. Ἐν Ἑλλάδι μόνον μέχρι τοῦ 250 π. Χ. ἔχομεν δραματικοὺς ποιητὰς ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα, δράματα δὲ τραγικὰ καὶ κωμικὰ καὶ σατυρικὰ ὁμοῦ περὶ τὰ τρισχίλια τριακόσια πεντήκοντα, ἐν διαστήματι δηλαδὴ τριῶν περίπου αἰώνων! Οἱ Ῥωμαῖοι δραματικοὶ ποιηταί, οἱ παλαιότεροι μαλιστα, ἐκίνουν πάντα λίθον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου των, μετέφραζον, διεσκεύαζον, ἐμιμοῦντο τοὺς Ἕλληνας λαμβάνοντες ὡς πρότυπα ποτε μὲν τὸν Εὐριπίδην ἢ καὶ τὸν Αἰσχύλον, ποτε δὲ τὸν Μένανδρον ἢ τὸν Φιλήμονα—περὶ πολιτικῆς κωμῳδίας οὐδεὶς λόγος, διότι ἡ ῥωμαϊκὴ πολιτεία οὐδέποτε ὑπέμεινε τὸ γραμματειακὸν τοῦτο καθίδρυμα—περιέβαλλον τοὺς ἥρωας των συνήθως μὲν τὸ ἑλληνικὸν ἱματιον, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ τὴν τήβεννον τὴν ῥωμαϊκήν, ἐπόνουν καὶ ἐμόχθουν ἵνα δαμάσωσι τὴν λατινικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἑλληνικῆς στιχουργίας πολλάκις δὲ καὶ τῆς ποιητικῆς φρασεολογίας τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν ἔσχον πλήρη ἐπιτυχίαν οἱ κόποι των καὶ τὸ θέατρον, τὸ κάλλιστον τοῦτο τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπινόημα οὐδέποτε κατωρθώθη καλῶς νὰ ῥιζοβολήσῃ καὶ νὰ προκόψῃ ἐν Ῥώμῃ. Μὲ ὅλην δὲ τὴν ἐναντίαν γνώμην τοῦ Κικέρωνος θὰ ἠδύνατο ἴσως ὁ Κοϊντιλιανὸς νὰ εἴπῃ περὶ ὅλης τῆς δραματικῆς ποιήσεως τῶν Ῥωμαίων ὅ,τι περὶ μόνον τῆς κωμῳδίας λέγει παραβάλλων αὐτὴν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν vix levem consequimur umbram!

Ἀξιόλογα μνημεῖα ἐξ ὅλης τῆς ῥωμαϊκῆς δραματικῆς ποιήσεως ἐσώθησαν μέχρις ἡμῶν ὀρθὰ καὶ ἀκέραια τοῦ Πλαύτου μόνον καὶ τοῦ Τερεντίου αἱ κωμῳδίαι, αἵτινες εἶναι καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἰδιαιτέρως ἀξιοσπούδαστοι, διότι ἐν αὐταῖς ἑνορῶμεν ἀπολεσθέντων δυστυχῶς ἀρχετύπων ὄχι ὅλως ἀνάξια ἀπομιμήματα. Ἐκ δὲ τῶν δραματικῶν ἔργων τῶν λοιπῶν κωμικῶν ποιητῶν συντρίμματα μόνον ἔχομεν. Καὶ ἐκ τῆς τραγικῆς δὲ ποιήσεως τῶν Ῥωμαίων τῆς τε παλαιοτέρας καὶ τῆς κατὰ τοὺς Αὐγουστείους μάλιστα χρόνους ἄνευ πολλῆς ἐπιδόσεως ἀναφανείσης οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν εἰμὴ ἀποσπάσματα μὲν ἐκ τῆς προτέρας, ἐκ δὲ τῆς ἄλλης τὰς ψυχρὰς τραγῳδίας τοῦ Σενέκα.

Οὐδὲν ἧττον, ἂν καὶ μετὰ δυσχερείας, ἐβάδιζε πάντοτε πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἡ ποίησις ἐν Ῥώμῃ. Ἡ λατινικὴ γλῶσσα ἀπέβαλλεν ὁσημέραι κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν προτέραν τραχύτητα καὶ ἀκαμψίαν καὶ καθίστατο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἱκανὴ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὄργανον ἀνεπτυγμένης γραμματείας κατὰ πάντα τοῦ λόγου τὰ εἴδη.

Χαρακτηριστικὸν τῶν Ῥωμαίων ποιητῶν εἶναι ὅτι ἠσχολοῦντο ἕκαστος περὶ πλείονα εἴδη καὶ ὄχι ὅπως οἱ Ἕλληνες περὶ ἓν καὶ μόνον. Εἶναι δὲ τοῦτο τὸ ἰδίωμα φυσικὴ ἀκολουθία τοῦ ἀπομιμητικοῦ καὶ ἀτομικοῦ, καθὼς εἴπομεν, χαρακτῆρος τῆς γραμματείας τῶν Ῥωμαίων, ἕνεκα τοῦ ὁποίου διὰ μιας καὶ ὁμοῦ παντα τὰ εἴδη ὄχι μόνον τῆς ποιήσεως ἀλλὰ καὶ τοῦ πεζοῦ λόγου καὶ ἀνεφάνησαν ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐγεωργήθησαν. Ὁ Ναίβιος λ. χ. ἵνα εἰς ὀλίγους περιορισθῶμεν εἶναι τραγικὸς ποιητὴς καὶ κωμικὸς καὶ ἐπικός, ὁ Ὀβίδιος ἐπικὸς τοῦ διδακτικοῦ εἴδους καὶ ἐλεγειακὸς καὶ δραματικός, αὐτὸς ὁ Κικέρων δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς του ὑπεροχῆς δόξαν, δὲν ὑπῆρξε μόνον ὁ κυριώτατος εἰσηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν Ῥώμην, ἀλλ' ἐδοκίμασε καὶ ὡς ποιητὴς νὰ διακριθῇ. Τοιοῦτος πολυειδὴς οὕτως εἰπεῖν ποιητὴς ἦτο καὶ ὁ παλαιὸς Ἔννιος, ὁ πατὴρ Ἔννιος, ὅπως τὸν ὠνόμαζον οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὃν ὁ Κοϊντιλιανὸς παραβάλλει πρὸς τὰ ἄλση τὰ ὑπὸ τῆς παλαιότητος ἱερά, ἐν οἷς τὰ δένδρα δὲν ἔχουσι μὲν καλλος σχήματος, ἀλλ' εἶναι δια τὴν ἀρχαιότητα των ἄξια σεβασμοῦ καὶ λατρείας. Ὁ Ἔννιος ἦτο δραματικός, ὅπως εἴδομεν, ποιητής, ἀλλὰ καὶ ἐπικός, εἶναι δὲ καὶ τοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου ὁ εἰσηγητής. Ἔγραψεν ἐπικὴν Χρονογραφίαν, ἐθνικὸν τῷ ὄντι ποίημα, μιμούμενος κατὰ τοῦτο, ἀλλὰ μετὰ πλείονος τέχνης, τὸν Ναίβιον, ἡ δὲ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ῥωμαϊκὴν ποίησιν εἶναι πολλὴ καὶ μεγάλη.

Παραλλήλως λοιπὸν πρὸς τὸ δρᾶμα ἀνεπτύσσετο καὶ τὸ ἔπος, πρὸς τὸ ὁποῖον συναφὴς εἶναι καὶ ἡ σάτυρα—ὄχι ἡ δραματική, ἀλλ' ἡ διδακτική. Περὶ τῆς σατύρας καυχῶνται οἱ Ῥωμαῖοι ὅτι εἶναι εἶδος λόγου ὅλως εἰς αὐτοὺς ἰδιάζον, δίκαιον ὅμως ἔχουσι μόνον ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς μορφήν, διότι ὡς πρὸς τὴν ὕλην αὐτῆς καὶ τὴν ὑπόθεσιν εἶναι καὶ ἡ σάτυρα ἑλληνικὸν εἶδος, ὁ δὲ πρὸ τοῦ Ὁρατίου ἐξοχώτατος σατυρικὸς ποιητής, ὁ Λουκίλιος, ἐμιμήθη κατ' οὐσίαν καὶ ἠκολούθησεν, ὅπως αὐτὸς ὁ Ὁράτιος μαρτυρεῖ, τοὺς ποιητὰς τῆς ἀρχαίας ἀττικῆς κωμῳδίας, τὰ μέτρα μόνον μεταβαλών. Μόνον δὲ ἡ λυρικὴ ποίησις διὰ πολλοὺς λόγους δὲν ἠδυνήθη ἐν Ῥώμῃ νὰ φέρῃ καρπούς, ἐκτὸς τῆς ἐλεγείας. Τὰ λυρικὰ ποιήματα ἐποιοῦντο πρὸς ψιλὴν ἀναγνωσιν, ὁ δὲ Ὁράτιος ὄχι μόνον εἶναι ὁ μόνος, πλὴν τῶν ἐλεγειακῶν καὶ τοῦ Κατούλλου, σωζόμενος λυρικὸς ποιητής, ἀλλ' ἦτο καὶ τὸ παλαι τοὐλάχιστον κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κοϊντιλιανοῦ ὁ μόνος ἄξιος ἀναγνώσεως.

Ἐν τοσούτῳ οἱ χρόνοι παρήρχοντο. Ὅπως πανταχοῦ καὶ παντοτε οὕτω καὶ ἐν Ῥώμῃ τότε δὲν εἰσεκόμισεν εἰς αὐτὴν ἀγαθὰ μόνον καὶ καλὰ ὁ πολιτισμός. Ἡ τρυφὴ καὶ ἡ πολυτέλεια, ἡ χαλάρωσις τῶν θρησκευτικῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν δεσμῶν εἰσήλασαν ἀκράτητα, ἀνίσχυρα δὲ ἐδείχθησαν διὰ τῶν πραγμάτων παντα τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἡ Πολιτεία, καίπερ ὑφισταμένη καὶ αὐτὴ τῆς διαφθορᾶς τὴν ἐπίδρασιν, ἠθέλησε πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ κακοῦ νὰ μεταχειρισθῇ. Ὁ ἑλληνισμὸς ἐθεωρήθη ὁ αἴτιος τοῦ κακοῦ καὶ πολλοὶ προσεπάθησαν κατ' ἐπανάληψιν νὰ ἀναχαιτίσωσι τὴν ὁρμήν του· ματαίως. Ἡ πρόοδος ἡ ἐκ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων δὲν ἀναχαιτίζεται εὐκόλως. Εὑρισκόμεθα περίπου εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Σύλλα ἡ δὲ ἑλληνικὴ φιλοσοφία εἶχε πλέον τόσον διαδοθῇ ἐν Ῥώμῃ, ὥστε ἐμορφώθη τελείως καὶ παρίσταται δὴ ἄρτιος πρὸ ἡμῶν τρόφιμος ἀνταξιος αὐτῆς, ἅμα δὲ καὶ τέκνον τῶν Μουσῶν εὐσταλὲς καὶ πάγκαλον, ὁ Λουκρήτιος.

Ὁ Λουκρήτιος εἶναι ὁ μεγαλοφυέστατος ἴσως ὄχι μόνον τῶν ἐπικῶν, ἀλλὰ καὶ συλλήβδην παντων τῶν Ῥωμαίων ποιητῶν, ἔχει δὲ τὸν ποιητικὸν οἶστρον τόσον ὅσον οὐδεὶς ἄλλος. Σκοπός του ἦτο ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ πασης προλήψεως καὶ ἀπὸ παντὸς φόβου· καὶ μέτον πρὸς κατόρθωσιν τοῦ σκοποῦ του ἐξέλεξε τὴν ἐπικούρειον φιλοσοφιαν, ἧς ὑπῆρξεν ὁ θιασώτης καὶ κήρυξ. Μνημεῖον λοιπὸν ἀθάνατον, ὅπερ κατ' ἐξοχὴν τιμᾷ καὶ τὰ λατινικὰ γράμματα καὶ τὴν ποίησιν καθ' ὅλου εἶναι τὸ διδακτικὸν ἐπικόν του ποίημα De rerum natura. Περιβαλὼν διὰ τοῦ ἐπικοῦ κόσμου φιλοσοφικὰς θεωρίας ἠκολούθησε τὰς παραδόσεις τῶν ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ φυσιολόγων, τοῦ Ξενοφάνους, τοῦ Παρμενίδου, τοῦ Ἐμπεδοκλέους, ἀλλ' ἂν ἐκεῖνοι εἶναι φυσιολόγοι μᾶλλον ἢ ποιηταί, ὅπως λέγει περὶ τοῦ ἐπιφανεστατου ἐξ αὐτῶν, τοῦ Ἐμπεδοκλέους, ὁ Ἀριστοτέλης, παντως ὅμως ὁ Λουκρήτιος εἶναι κατ' ἐξοχὴν ποιητὴς καὶ ποιητὴς μέγας. Ἀπέθανε τῷ 55ῳ ἔτει π. Χ. ἡλικίαν ἄγων τεσσαράκοντα καὶ δύο ἐτῶν . . . .

Ἕπεται τὸ τέλος

ΚΡΑΒΑΡΑ

(Ὁδοιπορικαὶ σημειώσεις)

Συνέχεια· ἴδε σελ. 276

Ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς τὴν γέφυραν δεκὰς ἐργατῶν ἐκ Κρικέλου, ἐπαιδεύετο θραύουσα καὶ κυλίουσα ὀγκώδεις πέτρας ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἐργολάβου, ἐνῷ νεαρὰ γυνή, φέρουσα τὸν χονδρὸν ἱματισμὸν τῆς πατρίδος της, μετέφερε νερὸν εἰς αὐτοὺς καὶ ἡτοίμαζε ὑπὸ συσταδα πλατάνων τὸ δεῖπνόν των. Παρακολουθήσας ἡμᾶς διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐφάνη μετ' ὀλίγον ἐμπρός μας ὅμιλος παιδιων, ἀνυποδύτων, ἡμιγύμνων, οὓς κανεὶς δὲν θὰ ἐδίσταζε ν' ἀποκαλέσῃ *Ὀζόλας*. Καὶ ἀφοῦ οἱ σύντροφοί μου μὲ παρήτησαν, ἀσχολούμενοι περὶ τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς γεφύρας, ἀναμετροῦντες τὰ κράσπεδα καὶ τὰς ἀποστασεις, συζητοῦντες περὶ θωρακίων καὶ ἐρεισμάτων, περὶ μοχλῶν καὶ στρωτήρων, ἐγὼ συνήπτον διασκεδαστικὴν ὁμιλιαν μετὰ τῶν παιδίων.

Διότι καὶ ταῦτα περὶ ἐμὲ προσέτρεξαν εὐθύς, ὄχι βεβαίως ἀπὸ καμμίαν ἄλλην αἰτιαν ἀλλὰ διὰ τὴν ἐνδυμασίαν μου — ἐνδυμασία *καπετάνιου*, ἐμπνέουσαν παντοτε περιέργειαν καὶ φόβον εἰς τοὺς ἀγαθοὺς χωρικούς. Ἀλλὰ μαζί μου ἐθαρρευσαν γρήγορα οἱ μικροὶ καὶ μὲ τας χεῖρας συνδεδεμένας ὄπισθεν, μὲ ἰταμότητα πολλὴν ἀπήντων εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις μου. Ἐν μάλιστα τούτων ἐφαίνετο εὐφυέστατον ἑτοιμόλογον καὶ ἀπήντα εὐθύμως δι' ὅ,τι δήποτε: διὰ τὸ σχολεῖον, διὰ τὸν διδάσκαλον διὰ τὰ μαθήματά του. Ποῖος εἰξεύρει ἂν δὲν ἦτο καμμία ἔκτακτος ἰδιοφυία, προωρισμένη νὰ μεγαλύνῃ ἢ νὰ δοξασῃ τὴν πατρίδα μας; Ἀλλ' ὄχι θὰ μείνῃ ἀκαλλιέργητος ἡ ἰδιοφυία ἐκείνη, θὰ ταφῇ μέσα εἰς ἐκεῖνα τὰ βουνα, ὅπως ἀγαθὸς

σπόρος μέσα εἰς ἀκάνθας, θὰ μείνῃ ὁ μικρὸς ἐκεῖ καλλιεργῶν τὴν ἀχάριστον μητρυιάν, ἂν δὲν ἀποθάνῃ παράκαιρα ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῆς ταλαιπωρίας, διότι ἀνήκει εἰς τὴν πτωχοτέραν οἰκογένειαν τῆς κώμης, ἔχει πατέρα ἀπὸ ἐτῶν φρενοβλαβῆ, ἀδελφὸν μεγαλείτερον πάσχοντα ἐπίσης καὶ ἕτερον εἰς τὰ πρόθυρα τῆς φρενοβλαβείας!

Τὸ νερὸν τοῦ ποταμοῦ ἔτρεχεν ἐκεῖ ἤρεμον καὶ λαμπρὸν ὡς ἔλαιον. Ἀμφότεραι αἱ ὑψηλαὶ ὄχθαι ἦσαν χλοεραί, κατάφυτοι ἐκ πρίνων, ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν συστάδες πλατάνων ἠκολούθουν τὴν ἄνοδον μέχρις οὗ ἐκάμπτετο ἡ κοίτη πρὸς ἀνατολάς. Ἄνω αὐτῆς εἰς ἡμίσειαν ἀπὸ τῆς γεφύρας ὥραν ἐγείρεται ἐπὶ τῆς κλιτύος ἡ Μονὴ τοῦ Προδρόμου, ἐκείνη ἐντὸς τῆς ὁποίας διηκόνευσεν ὁ Ἀθανάσιος Διάκος, μὲ τὰς ῥοδακινέας καὶ τὰς μηλέας της ἀκόμη, ἐξ ὧν τίς οἶδε πόσας ἐφύτευσεν ἡ χεὶρ τοῦ ἥρωος! Ἂν καὶ διαλελυμένη πανηγυρίζει ἀκόμη περὶ τὰ τέλη αὐγούστου, ὅτε πολλοὶ προστρέχουσι ἐκ τῶν πέριξ πανηγυρισταί. Ὑψηλότερον ὀλίγον κεῖται ἡ Ἀρτοτίνα, πατρὶς τόσων ἀγωνιστῶν!

Εὐτυχῶς δὲν παρετάθη ἐπὶ πολὺ ἡ ἐπιθεώρησις τῆς γεφύρας. Ὁ ἥλιος εἶχε δύσῃ καὶ ἡμεῖς ἐπανελάβομεν τὴν πορείαν, διευθυνόμενοι εἰς Ζελίσταν. Ἔξω τοῦ καταλύματός μας εὕρομεν συνηθροισμένους ὅλους σχεδὸν τοὺς κατοίκους τῆς κώμης. Ἦτο ἑσπέρα Σαββάτου κ' ἐπειδὴ τὴν ἑπομένην θ' ἀνεπαύοντο καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, δὲν ἐφρόντιζον ἂν ἐκοπίαζον κατά τι περισσότερον τὴν ἑσπέραν ἐκείνην. Διὸ ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φέγγος λύχνου, ἀνηρτημένου ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μόνου παντοπωλείου ἐτραγῴδουν κ' ἐχόρευον θορυβωδῶς, πιναροὶ καὶ ῥακένδυτοι. Δὲν εἰξεύρω ἂν ἔτυχεν ἐκ συμπτώσεως ἢ εἶνε τοῦ τόπου ἴδιον ἀλλὰ δὲν εἶδον κανένα ἐκ τῶν τόσων ἐκεῖ χορευτῶν νὰ χορεύσῃ κανονικῶς καὶ συμμέτρως. Ποῦ οἱ εὐσταλεῖς χορευταί, οὓς εἶδον ἄλλοτε ἀνὰ τὰς πανηγύρεις τῆς Δωρίδος καὶ Παρνασσίδος! Ἀλλά... *νησιτικὸ ἀρκοῦδι δὲν χορεύει.* Καὶ εἶνε αἰωνίως νήστεις οἱ δυστυχεῖς!

Ὁ κ. δήμαρχος Ὀφιονίας μετὰ τοῦ δημοδιδασκάλου καὶ ἑτέρου νέου, ἀποτελοῦντων τὸν καλὸν κόσμον τῆς κώμης μᾶς ἐκέρνα ῥακὴν καὶ μᾶς ἔτερπε διὰ τῶν χονδρῶν εὐφυολογιῶν του ἔξω τοῦ μαγαζείου. Ὁ μικρὸς τῆς γεφύρας ἔσπευσε πλησίον μου, εὐτυχής, ἐπιδεικνύων διὰ φωσφοριζόντων ὀφθαλμῶν τὴν εὔνοιαν μου εἰς τοὺς συντρόφους του. Μετ' ὀλίγον ἀφοῦ ἔλαβε τὸ φιλοδώρημά του ἀπεμακρύνθη πηδῶν καὶ ἀναμιχθεὶς μεταξὺ τῶν χορευτῶν. Ὁ δημοδιδάσκαλος τότε μοὶ παρέστησε τὴν ἔκτακτον ἐξυπνάδα τοῦ μικροῦ καὶ τὸ δυστύχημα τῆς οἰκογενείας του. Ἀλλὰ δὲν ἦτο ἀνάγκη. Ἄνω τῆς οἰκίας ἤκουον τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς οὐρλιαζοντας καὶ ποδοκτυποῦντας καὶ βρυχωμένους. Εἴθε ὁ μικρὸς νὰ μὴ ἐννοήσῃ ποτὲ τὴν θλίψιν ἣν ἠσθανόμην ἐγὼ τὴν ὥραν ἐκείνην!

— Σεῖς ἀπὸ 'δῶ εἶσθε; ἠρώτησα μετ' ὀλίγον στραφεὶς τὸν ἕτερον σύντροφον τοῦ δημάρχου.

— Ὄχι.

— Ἀπὸ ποῦ εἶσθε;

— Δηλαδή... ἀπ' ἐδῶ εἶμαι· ἀλλ' ἤμουν 'ς τὰς Ἀθήνας μὲ τοὺς διδασκαλικούς.

Δὲν τὸν ἐνόησα· αὐτὸς μὲ ἐνόησεν ὅτι δὲν τὸν ἐνόησα καὶ προσέθηκε.

— Ἤμουν διδασκαλικός.. μὲ τοὺς διδασκαλικούς... εἰς τὸ Πρότυπον!

Ἦτο προωρισμένος νὰ διδάξῃ τὴν γλῶσσαν εἰς τοὺς νέους τῆς πατρίδος του!

Ἀφῆκα τὸν διδασκαλικὸν καὶ ἀπέτεινα τὸν λόγον εἰς ἀπέναντι ἱστάμενον λεβέντην, παρατηροῦντα με ἢ μᾶλλον τὴν στολήν μου, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐνόει φαίνεται καὶ αὐτὸς ὅτι ἀντετίθεντο οἱ ἀρειμάνιοι φοῦνται κομψῶν τσαρουχίων.

— Γιὰ νὰ πάῃ κανεὶς εἰς τὸ Καρπενῆσι ἀπ' ἐδῶ, τῷ εἶπα, τοῦ θὰ περάσῃ;

— Θὰ περάσῃ τοῦ Βλαχιώτη τὸ μνῆμα· θὰ βγῇ 'ς τοῦ Γιουσοὺφ ἀγᾶ τὸν κάμπο καὶ θ' ἀνεβῇ τὴν Ὀξυά.

Ὁ διδασκαλικὸς τὸν ἤκουσεν.

—Ὄχι τὴν Ὀξυά, τὸν Ὀξυὰ θ' ἀνεβῇ· εἶπε προσβλέπων με.

— Τὴν Ὀξυά· ἐπέμεινεν ὁ λεβέντης.

— Μὰ δὲν εἶν' ἕνα; ἠρώτησα τὸν διδασκαλικόν.

—Ναί, μοὶ ἀπήντησεν, ἀλλὰ σᾶς ὁμιλῶ γραμματικῶς· γραμματικῶς λέγεται ὁ Ὀξυᾶς!

ϛ'.

Τσέρνοβα — Ποταμοπορεία Μαντάλι — Τὰ Στενὰ — Κλεπᾶ Συνίστα — Γέφυρα τῆς Ἀραχώβης — Φιλοξενία Κραβαριτῶν. — Ἡ δάφνη.

Ἡ Σιτίστα ἡ Μικρὰ Παλούκοβα καὶ ἡ Μεγαλη Παλούκοβα εἶνε εἰς τὴν πλευρὰν ἐκείνην τ' ἀπώτατα μέρη τῶν Κραβάρων, πέραν τῶν ὁποίων ἀρχίζει ἡ Φθιῶτις. Ἔπαυε συνεπῶς καὶ ἡ δικαιοδοσία μας ὥστε ἠναγκάσθημεν νὰ βαδίσωμεν ἐπὶ τὴν ἀρκτικὴν πλευρὰν αὐτῶν, ἣν διατρέχει ὁ Φίδαρις διατέμνων τοὺς δήμους Κλεπαίδος καὶ Παρευνίων. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ βουνὰ ἐφ' ὧν τὰ χωρία τῶν δήμων τούτων ἐγείρονται εἶνε τραχέα καὶ ἀπότομα ἐλείπει δὲ πᾶσα βατὴ ὁδός, ἀπεφασίσθη ν' ἀκολουθήσωμεν τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ ὁμαλωτέραν κάπως.

Τὴν πρωΐαν καθ' ἣν ἐκινήσαμεν ἐκ Ζελίστας ἄνεμος σφοδρὸς καὶ ψυχρὸς ἐλύγιζε τὰ δένδρα καὶ παρέφερε πᾶν τὸ προστυχόν. Ἦτο ἐν τούτοις αὔγουστος ἀκόμη! Ὥστε δὲν ἐξεπληττόμην εἰς τοὺς λόγους τῶν πτωχῶν χωρικῶν, οἵτινες μᾶς διηγοῦντο ὅτι ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου πολλάκις μένουν καθειργμένοι ἐντὸς τῶν οἰκίσκων των ὑπὸ τῆς χιόνος, τῆς βροχῆς καὶ τῶν ἀνέμων, μὴ δυνάμενοι οὔτε νὰ ἐργασθῶσί πως, οὔτε νὰ καλλιεργήσωσί τι παρὰ νὰ τρώγωσιν ἀπὸ τὰ ἕτοιμα. Καὶ τί ἕτοιμα, θεέ μου!

Διετρέξαμεν τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἣν καὶ πρὶν ἀπὸ Ζελίστας μέχρι τῆς προμνησθείσης βρύσης Καστανιᾶς. Ἀπ' ἐκεῖ δὲ διὰ τῆς Κλιτύος τοῦ βουνοῦ μέσῳ ἀγρῶν ἀραβοσιτοφόρων τοῦ χωρίου Στρομίνιανης, κατεσχισμένων πολλαχοῦ καὶ ξηρῶν, κατήλθομεν πρὸς τὸν ποταμόν, ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς Τσέρνοβας. Τὸ χωρίον τοῦτο κατέχει τὸ κέντρον τῆς κλιτύος τοῦ προμνησθέντος ὁμωνύμου βουνοῦ μὲ τὸ *κεφαλάρι* του πρὸς τ' ἄνω καὶ τοὺς ἀγρούς του κάτω μέχρι τοῦ ποταμοῦ. Μετὰ τῆς Ἀβώρανης εἶνε τὸ πρῶτον ἀνατολικὸν χωρίον τοῦ δήμου Κλεπαίδος. Καὶ τούτου οἱ κάτοικοι ἀντὶ τῆς ἐπιπόνου καλλιεργείας τῆς γῆς, ἥτις καθ' ὅλα τὰ Κράβαρα δὲν εἶνε καθόλου φιλόστοργος μήτηρ ἀλλὰ τεκνοβόρος μητρυιά, προτιμοῦν τὴν ἐπαιτείαν. Ἀπόδειξις τούτου τρανωτάτη εἶνε ὅτι ἐνῷ οἰκίας ἠριθμησα πλέον τῶν 50 οἱ κάτοικοι ἀναφέρονται εἰς τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν 18 ἄρρενες καὶ 26 θήλεις μόλις δηλαδὴ ἐν ὅλῳ 44. Οἱ λοιποὶ τίς οἶδε εἰς ποίους τόπους καὶ παρὰ πόσας θύρας ἔτεινον τὴν ὥραν ἐκείνην τὴν χεῖρα κ' ἐτόνιζον τὴν συνήθη των ἔρρινον ἐπίκλησιν: «Θειὸς σχωρέσ' τὴ μάννα σου καὶ τὸν πατέρα σ' καὶ τ' ἀδερφάκια σου!»

Ὁ ποταμὸς ἦτο πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀρκετὰ πλατύς. Δηλαδὴ ἡ κοίτη του ἦτο πλατεῖα, ἀνώμαλος καὶ πλήρης κροκαλῶν ἐνῷ τὸ νερόν του δὲν ἦτο παρὰ ὀλιγοστὸν καὶ ἥσυχον. Διὸ καὶ ἡ ποταμοπορεία μας δὲν ἦτο καθόλου εὐχάριστος· ὁ ἀδιάκοπος καὶ μονότονος κρότος τῶν πετρῶν, ὑποχωρουσῶν ὑπὸ τὰ πέταλα τῶν ζώων· ὁ ἥλιος ὁ καταφλέγων τὴν κεφαλήν μας· ἡ κόνις ἡ ἐγειρομένη εἰς νέφος καὶ περικαλύπτουσα ἡμᾶς, ἦσαν φρικτὰ βασανιστήρια. Κ' ἐπετείνοντο ταῦτα ὅταν ἐγείροντες τοὺς κάμνοντας ὀφθαλμούς μας ἐπὶ τῆς μιᾶς εἴτε τῆς ἄλλης ὄχθης δὲν ἐβλέπομεν εἰμὴ ἀγροὺς ἀνύδρους, με φθισικὰ στελέχη ἀραβοσίτου καὶ κοκκίνους ἀγριωπούς βράχους καὶ κατηφεῖς δειράδας.

Ἕπεται συνέχεια

Α. Καρκαβιτσας

ΑΝΩ ΚΑΤΩ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 281

Εὐνόητον εἶνε ὁπόσον σπουδαῖον συμφέρον ἐνυπῆρχεν εἰς τὴν πληροφορίαν ταύτην, ἂν ἤθελον ἐνόσῳ ἦτο ἀκόμη καιρός, νὰ καταστρέψωσιν ἐν αὐτῇ τῇ ἐνάρξει των τὰ σχέδια τῶν ἐπικινδύνων τούτων μηχανικῶν.

Ἀπερίγραπτος εἶνε ἡ καταλαβοῦσα πάντας ἀπελπισία ἅμα ἐγνώσθη ἡ ἀναχώρησις τοῦ προέδρου Βαρβικὰν καὶ τοῦ λοχαγοῦ Νίκολ. Τὸ δὲ σχηματισθὲν ῥεῦμα ὀργῆς ταχέως ἐξωγκώθη, ὡς πλημμυρὶς ἰσημερίας, ἀπειλοῦν νὰ κατακλύσῃ καὶ τοὺς διευθυντὰς καὶ τὴν ἑταιρίαν αὐτήν.

Εἷς μόνος ἀνὴρ ἐγίνωσκεν ἀναμφισβητήτως ποῦ μετέβησαν ὁ πρόεδρος Βαρβικὰν καὶ ὁ συναδελφός του. Εἷς μόνος ἀνὴρ ἠδύνατο κατηγορηματικῶς ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὸ γιγαντῶδες ἐρωτηματικόν, ὅπερ ἀπειλητικὸν ὠρθοῦτο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ὑδρογείου σφαίρας.

Καὶ ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἦτο ὁ Ι. Τ. Μάστων.

Ὁ Ι. Τ. Μάστων ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ προέδρου Τζὼν Πρέστις ἐνώπιον τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἀλλ' ὁ Ι. Τ. Μάστων δὲν ἐνεφανίσθη.

Μήπως ἔφυγε καὶ οὗτος ἐκ Βελτιμόρης; Μήπως μετέβη εἰς συνάντησιν τῶν συναδέλφων του, ὅπως δώσῃ χεῖρα βοηθείας εἰς τὸ ἔργον ἐκεῖνο, οὗ τὴν ἔκβασιν μετ' εὐεξηγήτου τρόμου ἀνέμενε σύμπας ὁ κόσμος;

Ὄχι! Ὁ Ι. Τ. Μάστων κατῴκει πάντοτε ἐν τῇ Βαλιστικῇ Ἐπαύλει ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Φραγκλίνου, ἀδιαλείπτως ἐργαζόμενος ἐπὶ ἄλλων ἤδη ὑπολογισμῶν, τοὺς ὁποίους διέκοπτε μόνον καθ' ἃς ἑσπέρας μετέβαινεν εἰς τὰς πολυτελεῖς αἰθούσας τοῦ μεγάρου τῆς μίστρες Εὐαγγελίας Σκόρβιτ.

Ὅθεν διετάχθη ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς ἡ βιαία προσαγωγή του.

Ὁ ἀποσταλεὶς κλητὴρ μετέβη εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Ι. Τ. Μαστωνος, ἔκρουσε τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν προθάλαμον, δυσμενῶς γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ μαύρου Φωτιᾶ καὶ ἔτι δυσμενέστερον κατόπιν ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου.

Ὁ Ι. Τ. Μάστων ἐν τούτοις ἐθεώρησε καθῆκόν του νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν προσκλησιν· ἐμφανισθεὶς δ' ἐνώπιον τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς δὲν ἀπέκρυψε τὴν δυσαρέσκειάν του, διότι ἐξηνάγκασαν αὐτὸν νὰ διακόψῃ τὰς συνήθεις ἐργασίας του.

Ἡ πρώτη ἀπευθυνθεῖσα πρὸς αὐτὸν ἐρώτησις ἦτο:

«Ἂν ὁ γραμματεὺς τοῦ Τηλεβολικοῦ Συλλόγου ἐγίνωσκε ποῦ εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ πρόεδρος Βαρβικὰν καὶ ὁ λοχαγὸς Νίκολ»

«Τὸ εἰξεύρω, ἀπήντησε διὰ σταθερᾶς φωνῆς ὁ Ι. Τ. Μάστων, ἀλλὰ δὲν νομίζω ὅτι ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ τὸ εἴπω.»

Δευτέρα ἐρώτησις:

« Οἱ δύο οὗτοι συνάδελφοί σου κατεγίνοντο εἰς τὰς ἀναγκαίας προπαρασκευαστικὰς ἐργασίας διὰ τὴν ἐπιχείρησιν τῆς μετατοπίσεως τοῦ γηΐνου ἄξονος ; »

«Καὶ τοῦτο, ἀπήντησεν ὁ Ι.Τ. Μάστων, ἀποτελεῖ μέρος τοῦ μυστικοῦ τὸ ὁποῖον εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τηρήσω· ὅθεν ἀρνοῦμαι ν' ἀποκριθῶ. »

« Ἦτο τοὐλάχιστον διατεθειμένος ν' ἀναταραχὴν, ὅπως κατασιγάσητε τὸν κατέχοντα τοὺς κατοίκους τῆς Γῆς τρόμον. »

Ὁ Ι. Τ. Μάστων δὲν ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε τὸ καθῆκον τοῦτο· τὸ μόνον τὸ ὁποῖον εἶχε ἦτο νὰ σιωπήσῃ καὶ ἐσιώπησε.

Τὰ μέλη τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, μεθ' ὅλας τὰς προτροπὰς καὶ τὰς ἱκεσίας, μεθ' ὅλας τὰς ἀπειλάς των, δὲν κατώρθωσαν ν' ἀποσπάσωσι λέξιν, ἐκ τῶν χειλέων τοῦ σιδηρόχειρος ἐκείνου ἀνδρός. Ἀπίστευτον ἐφαίνετο ὅτι τοσαύτη ἀκατάβλητος ἰσχυρογνωμοσύνη ἐνεφώλευεν ὑπὸ τὸ ἐκ γουταπέρκας ἐκεῖνο κρανίον !

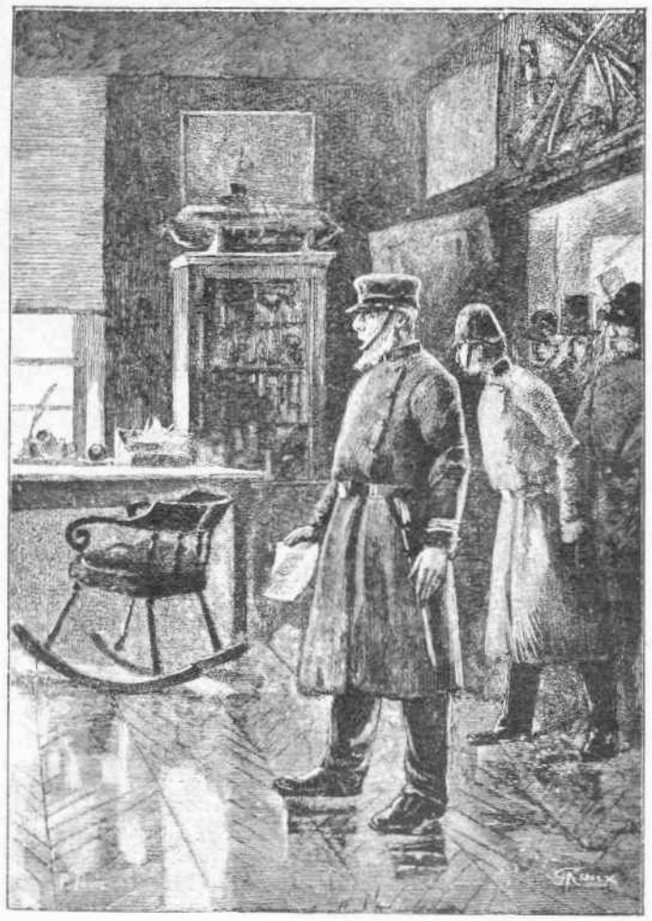

Ὁ πρόεδρος Βαρβικὰν δὲν εὑρίσκετο πλέον ἐν τῇ οἰκίᾳ του (σελ. 285).

κοινώσῃ τὴν ἐργασίαν του εἰς τὴν ἐξεταστικὴν ἐπιτροπὴν ἥτις θὰ ἔκρινεν ἂν ἠδύνατο νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων τῆς ἑταιρίας; »

« Ὄχι ! βεβαίως, δὲν θὰ τὴν ἀνακοινώσω !.. Θὰ ἐπροτίμων νὰ τὴν ἐξαφανίσω !... Εἶνε δικαίωμά μου ὡς πολίτου ἐλευθέρου τῆς ἐλευθέρας Ἀμερικῆς νὰ μὴ ἀνακοινῶ εἰς οὐδένα τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν μου !

— Εἶνε μὲν τοῦτο ἴσως δικαίωμά σας, κύριε Μάστων, εἶπεν ὁ πρόεδρος Πρίστις διὰ φωνῆς ἐπισήμου, ὡς ἂν ὡμίλει ἐξ ὀνόματος τοῦ σύμπαντος κόσμου, ἀλλ' ὅμως εἶνε πιθανῶς καὶ καθῆκόν σας νὰ ὁμιλήσετε, βλέποντες τὴν γενικὴν

Ὅθεν ὁ Ι. Τ. Μάστων ἀπῆλθεν ὡς ἦλθε, περιττὸν δὲ εἶνε νὰ προσθέσωμεν ὁπόσα θερμὰ συγχαρητήρια ἐδέχθη παρὰ τῆς μίστρες Εὐαγγελίας Σκόρβιτ, διὰ τὴν θαρραλέαν του συμπεριφοράν.

Γνωσθέντος τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἀνακρίσεως τοῦ Ι. Τ. Μάστωνος ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, ἡ δημοσία ἀγανάκτησις προσέλαβε διαστάσεις ἀληθῶς ἐπιφόβους διὰ τὴν προσωπικὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἀποστράτου πυροβολητοῦ. Ἡ πίεσις τῆς κοινῆς γνώμης ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων δημοσίων λειτουργῶν τῆς Ὁμοσπονδιακῆς κυβερνήσεως δὲν ἐβράδυνε νὰ καταστῇ ἰσχυροτάτη, ἡ δὲ ἐπέμβασις τῶν Εὐρωπαίων πληρεξουσίων ἦτο ἐπίσης ἐπιβλητική, ὥστε ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἐπικρατείας Τζὼν Σ. Βράϊτ ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν συναδέλφων του τὴν ἄδειαν νὰ ἐνεργήσῃ διὰ βιαίων μέσων.

Τὴν δ' ἑσπέραν τῆς 13 Μαρτίου, ὁ Ι. Τ. Μαστων εὑρίσκετο εἰς τὸ γραφεῖόν του βεβυθισμενος εἰς τοὺς ἀριθμούς του, ὅτε ὁ κώδων τοῦ τηλεφώνου ἀντήχησε διατόρως, ἐνῷ ἡ τηλεφωνικὴ πλάξ ἐταράσσετο ὑπὸ τρομώδους παλμοῦ ἐλέγχοντος τὴν ἄκραν ἀνησυχίαν τοῦ ὁμιλοῦντος.

«Τίς ὁμιλεῖ ; ἠρώτησεν ὁ Ι. Τ. Μάστων.

— Ἡ μίστρες Σκόρβιτ.

— Καὶ τί θέλει ἡ μίστρες Σκόρβιτ ;

— Νὰ λάβετε τὰ μέτρα σας !... πληροφοροῦμαι ὅτι ἀπόψε...»

Ἡ φράσις δὲν εἶχεν ἀκόμη εἰσδύσει εἰς τὸ ἀκουστικὸν ὄργανον τοῦ Ι. Τ. Μαστωνος, ὅτε ἡ θύρα τῆς Βαλιστικῆς ἐπαύλεως κατερρίφθη συντριβεῖσα δι' ἐξωτερικῆς ὠθήσεως.

Εἰς τὴν κλίμακα τὴν φέρουσαν πρὸς τὸ γραφεῖόν του ἐπεκράτει ἀσυνήθης ταραχή. Ἠκούετο φωνὴ ἐπιπλήττουσα, ἐνῷ ἄλλαι προσεπάθουν νὰ κατασιγάσωσιν αὐτήν. Μετὰ ταῦτα ἠκούσθη ὁ δοῦπος σώματος πίπτοντος.

Ἦτο τὸ σῶμα τοῦ μαύρου Φωτιᾶ, κατρακυλοῦντος εἰς τὴν κλίμακα, ἀφ' οὗ ματαίως ἀπεπειράθη νὰ ὑπερασπισθῇ τὸ ἄσυλον τῆς κατοικίας τοῦ κυρίου του.

Μετὰ τινας στιγμὰς ἡ θύρα τοῦ γραφείου κατέπιπτεν κατασχισθεῖσα, ἐπαρουσιάσθη δ' εἰς ἀστυνόμος, ἀκολουθούμενος ὑπὸ ἀποσπάσματος κλητήρων.

Ὁ ἀστυνόμος εἶχεν ἐντολὴν νὰ ἐνεργήσῃ κατ' οἶκον ἔρευναν, νὰ κατάσχῃ πάντα τὰ ἔγγραφα τοῦ Ι. Τ. Μαστωνος καὶ νὰ προσωποκρατήσῃ αὐτὸν τὸν ἴδιον.

Ὁ παράφορος γραμματεὺς τοῦ Τηλεβολικοῦ Συλλόγου ὁπλισθεὶς διὰ περιστρόφου, ἠπείλησε διὰ τῆς ἐξαπλῆς βολῆς του τὸ ἀπόσπασμα. Ἐν ἀκαρεῖ ὅμως, ἕνεκα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἐπελθόντων, ἀφωπλίσθη ὑπ' αὐτοῦ, πάντα δὲ τὰ ἐπὶ τοῦ γραφείου ἔγγραφα πλήρη ἀπὸ τύπους καὶ ἀριθμοὺς περισυνήχθησαν.

Ἀλλ' ὁ Ι. Τ. Μάστων αἰφνιδίως διαφυγὼν δι' ἀποτόμου κινήματος, κατώρθωσε ν' ἁρπάσῃ σημειωματάριον ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περιεῖχε τὰ γενικὰ ἐξαγόμενα τῶν διαφόρων ὑπολογισμῶν του.

Οἱ κλητῆρες ὥρμησαν ὅπως τὸ ἀποσπάσωσιν ἐκ τῶν χειρῶν του, μὲ θυσίαν καὶ τῆς ζωῆς των, ἂν ἦτο ἀνάγκη.

Ἀλλ' ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ὁ Ι. Τ. Μάστων κατώρθωσε νὰ τὸ ἀνοίξῃ, καὶ νὰ σχίσῃ τὸ τελευταῖον φύλλον, τὸ ὁποῖον καὶ κατέπιεν, ὡς ἁπλοῦν καταπότιον.

« Καὶ τώρα κοπιαστε νὰ τὸ πάρετε ! » ἀνέκραξε παραφραζων τὴν ῥῆσιν τοῦ Λεωνίδου ἐν Θερμοπύλαις.

Μετὰ μίαν ὥραν ὁ Ι. Τ. Μάστων καθείρχθη εἰς τὴν φυλακὴν τῆς Βαλτιμόρης.

Ἡ ἔκβασις αὕτη ἀναμφιβόλως ἦτο αἰσιωτατη εἰς αὐτόν, διότι τὸ ἀκράτητον πλῆθος ἦτο φόβος νὰ παρασυρθῇ εἰς πράξεις λίαν δυσαρέστους διὰ τὸ ἄτομόν του, τὰς ὁποίας ἡ ἀστυνομία δὲν θὰ ἦτον ἱκανὴ νὰ προλάβῃ.

ΙΑ'.

Τί περιεῖχε τὸ σημειωματάριον τοῦ Ι. Τ Μάστωνος καὶ τί δὲν περιεῖχε.

Τὸ ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας τῆς Βαλτιμόρης κατασχεθὲν σημειωματάριον ἀπετελεῖτο ἐκ τριακοντα περίπου σελίδων, πεποικιλμένων διὰ τύπων, ἐξισώσεων καὶ ἀριθμῶν παριστώντων τὰ γενικὰ ἐξαγόμενα τῶν ὑπολογισμῶν τοῦ Ι. Τ. Μάστωνος. Ἐν αὐτῷ συνωψίζετο ἐργασία τῆς ἀνωτέρας μηχανικῆς, τὴν ὁποίαν μόνον μαθηματικοὶ ἠδύναντο νὰ ἐκτιμήσωσι. Δὲν ἔλειπεν ἀκόμη ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἡ δυναμικὴ ἐξίσωσις

$$v^2 - v_0^2 = 2gr\left(\frac{1}{r} - \frac{1}{r_0}\right)$$

ἡ εὑρισκομένη εἰς τὸ πρόβλημα *ἀπὸ τῆς Γῆς εἰς τὴν Σελήνην*, καὶ περιλαμβάνουσα προσέτι τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ἕλξιν τῆς σελήνης διατυπώσεις.

Ἀλλὰ τί ἦτο δυνατὸν νὰ ἐννοήσῃ τὸ πλῆθος ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης ; Ὅθεν ἀναγκαῖον ἐκρίθη νὰ γνωστοποιηθῶσι τὰ ἐκ τῶν ὑπολογισμῶν τούτων διδόμενα καὶ τὰ πορίσματα αὐτῶν, περὶ τῶν ὁποίων ὁλόκληρος ὁ κόσμος ἀπό τινων ἑβδομάδων τόσον ζωηρῶς ἀνησυχεῖ.

Τοῦτο δὲ καὶ ἔπραξαν τὰ μέλη τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς διὰ τῶν ἐφημερίδων, εὐθὺς ὡς ἔλαβον γνῶσιν τῶν τύπων τοῦ διασήμου μαθηματικοῦ. Καὶ τοῦτο πάντα τὰ δημοσιογραφικὰ ὄργανα, ἄνευ διακρίσεως κόμματος ἔφερον εἰς γνῶσιν τοῦ κοινοῦ.

Καὶ ἐν πρώτοις οὐδεμία συζήτησις ἦτο δυνατὴ ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ι. Τ. Μαστωνος. Τὸ ἥμισυ τῆς λύσεως παντὸς προβλήματος εἶνε ἡ καλὴ διατύπωσις αὐτοῦ, λέγεται κοινῶς, ἡ δὲ διατύπωσις τοῦ περὶ οὗ πρόκειται, ἦτο ἀληθῶς ἀνεπίληπτος. Ἡ ἀκρίβεια ἄλλως τῶν ὑπολογισμῶν ἦτο τοιαύτη ὥστε ἡ ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ οὐδὲ κἂν ἐσκέφθη ν' ἀμφισβητήσῃ τὴν ὀρθότητα αὐτῶν καὶ τὰ πορίσματα των. Ὅθεν ἂν ἡ ἐπιχείρησις ἤθελε διεξαχθῇ μέχρι τέλους, ὁ γήϊνος ἄξων ἔμελλεν ἀναμφιβόλως νὰ μετατοπισθῇ, καὶ αἱ προαγγελθεῖσαι καταστροφαὶ θὰ ἐπήρχοντο καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἔκτασιν.

Κοινοποίησις πρὸς τὰς ἐφημερίδας καὶ τὰ περιοδικὰ τῶν δύο Κόσμων γενομένη ἐπιμελείᾳ τῆς ἐν Βαλτιμόρῃ Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς

«Ὁ ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς *Ἐκμεταλλευτικῆς τοῦ Β. Πόλου Ἑταιρίας* ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς τῆς ὑποκαταστάσεως νέου περιστροφικοῦ ἄξονος εἰς τὸν μέχρι τοῦδε, πρόκειται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς παλινδρομίας τηλεβολικοῦ ὀργάνου προσηλωμένου ἐπὶ ὡρισμένου σημείου τῆς Γῆς. Ἐὰν τὸ χάσμα τοῦ ὀργάνου τούτου εἶνε στερεώτατα καθηλωμένον εἰς τὸ ἔδαφος, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι θέλει μεταδώσῃ τὴν παλινδρομικὴν κίνησιν αὐτοῦ εἰς ὅλον τὸν ὄγκον τοῦ ἡμετέρου πλανήτου.

«Τὸ ὄργανον ὅπερ οἱ μηχανικοὶ τῆς ἑταιρίας παρεδέχθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶνε τεράστιον τηλεβόλον, τοῦ ὁποίου ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο μηδαμινόν, ἂν ἡ διεύθυνσίς του ἦτο καθετος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Διὰ νὰ παραχθῇ ὁ ἀνώτατος ὅρος τοῦ ζητουμένου ἀποτελέσματος, τὸ τηλεβόλον πρέπει νὰ ἔχῃ ὁριζοντίαν διεύθυνσιν πρὸς βορρᾶν ἢ πρὸς νότον. Τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο, φαίνεται, ἐπροτιμήθη ὑπὸ τῆς ἑταιρίας Βαρβικὰν καὶ Σα. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἡ παλινδρομικὴ κίνησις θὰ παραγάγῃ κλονισμὸν τῆς Γῆς κατὰ τὸ βόρειον αὐτῆς μέρος — μνοκ λιδισιονοέμὸν κείνου τὸν ὁποῖον ὑφίστατα ἡ τοῦ σφαιριστηρίου ἐλεφαντίνη σφαῖρα ἀκροθιγῶς συγκρουσμένη.»

Ἀκριβῶς ὅ τι προείκασεν ὁ ἀγχινούστατος Ἀλκείδης Δισπερῆς.

Οἱ κλητῆρες ὥρμησαν (σελ. 395).

«Ἅμα τῇ βολῇ τὸ κέντρον τῆς Γῆς μετατοπίζεται παραλλήλως πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ κλονισμοῦ, τοῦθ' ὅπερ δυνατὸν νὰ μεταβάλῃ τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιᾶς της καὶ ἑπομένως τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, ἀλλ' εἰς τόσον ἀνεπαίσθητον βαθμόν, ὥστε δὲν εἶνε χρεία νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν. Συγχρόνως ἡ Γῆ λαμβάνει περιστροφικὴν κίνησιν περὶ ἄξονα κείμενον ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἐπὶ τοῦ νέου δὲ τούτου ἄξονος θὰ ἐτέλει τοῦ λοιποῦ ἐπ' ἄπειρον τὴν περιστροφήν της, ἐὰν δὲν προϋπῆρχε τοῦ κλονισμοῦ ἡ ἡμερησία τῆς Γῆς κίνησις.

Jules Verne)

Ἕπεται συνέχεια

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΟΥΣ

Διήγημα

Μέγα κακὸν ὅτι δὶς δύνατί τις νὰ ἦναι μόνος. ΛΑΒΡΥΓΕΡΟΣ

...Ὑπάρχουσι μυστήρια μὴ θέλοντα ν' ἀποκαλυφθῶσιν. Ἄνθρωποι τὰς νύκτας ἀποθνήσκουσιν ἐπὶ τῆς κλίνης πλήρεις ἀπελπισίας ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ἀγωνιῶν ἐν τῷ λάρυγγι ἐξ αἰτίας φρικωδῶν μυστηρίων *τὰ ὁποῖα δὲν θέλουν* ν' ἀπολυφθῶσιν. Ἐνίοτε, φεῦ! ἡ ἀνθρωπίνη συνείδησις πιέζεται ὑπὸ φορτίου φρικωδῶς βαρέος ὅπερ ἐν τῷ μόνῳ τάφῳ ἐναποθέτει. Οὕτω δὲ ἡ οὐσία τοῦ ἐγκλήματος ἀπομένει ἀνεξήγητος.

Πρό τινος περὶ τὰ τέλη φθινοπωρινῆς ἡμέρας, ἐκαθήμην πρὸ τοῦ μεγάλου θολωτοῦ παραθύρου τοῦ καφενείου Δ.... ἐν Λονδίνῳ. Ἀναλαβὼν ἤδη ἐκ μακρᾶς ἀσθενείας καὶ ἀνακτῶν τὰς δυνάμεις μου, διετέλουν εἰς μίαν τῶν εὐτυχῶν ἐκείνων διαθέσεων τῶν ἀποτελουσῶν τὸ ἀντίθετον ἀκριβῶς τῆς ἀνίας καὶ ἐξεγειρουσῶν τὰς ἠθικὰς ὀρέξεις ἐν ἐκτάκτῳ παροξυσμῷ, ἀφοῦ πλέον διελύθη ὁ καλύπτων τὴν πνευματικὴν ὅρασιν πέπλος ὁπότε τὸ ἠλεκτριζόμενον πνεῦμα τεραστίως ὑπερπηδᾷ τὴν συνήθη ἔντασίν του. Μὲ καθήδυνεν αὐτὴ ἔτι ἡ ἀναπνοή μου, καὶ ἀληθῆ ἀπόλαυσιν ἤντλουν ἐξ ἀντικειμένων ἀληθῶς ἀξίων οἴκτου. Πᾶν ὅ,τι ἔβλεπον ἤγειρεν ἐν ἐμοὶ ἐνδιαφέρον γαλήνιον, ἀλλὰ μεστὸν περιερ-

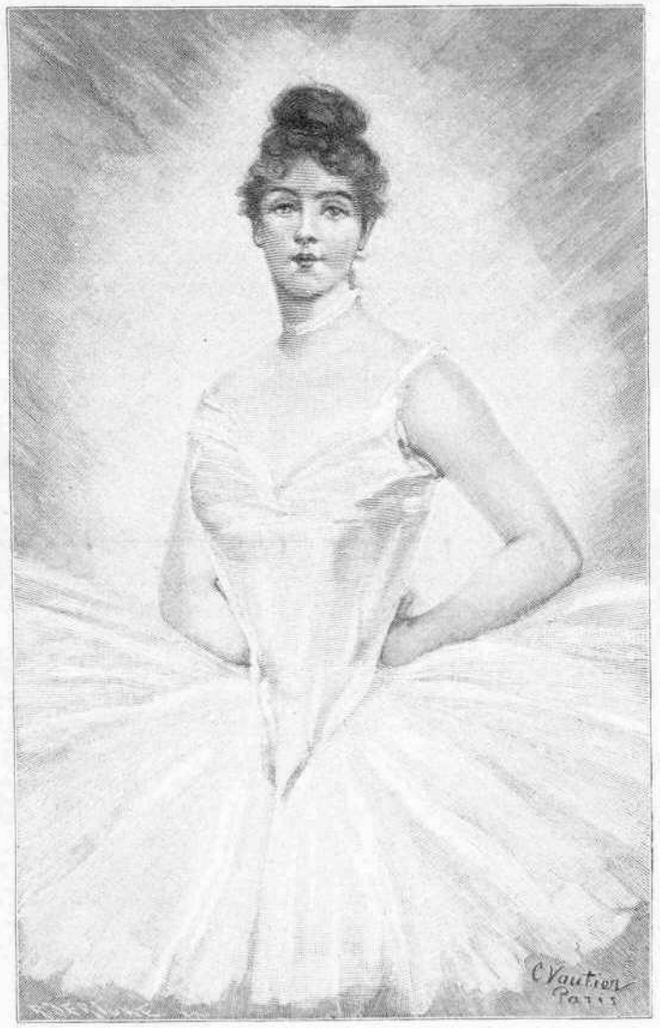

Η ΧΟΡΕΥΤΡΙΑ

Εἰκὼν Βοτιτ

γείας. Μὲ τὸ σιγάρον εἰς τὸ στόμα καὶ ἐφημερίδα ἐπὶ τῶν γονάτων, διεσκέδαζον, κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς δείλης, προσέχων ὁτὲ μὲν εἰς τὰς ἀγγελίας, ὁτὲ δὲ εἰς τὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ παντοειδῆ πρόσωπα, καὶ ἄλλοτε ἔξω πρὸς τὴν ὁδὸν διὰ τῶν θαμβῶν ἐκ τοῦ καπνοῦ ὑέλων.

Ἡ ὁδός, μία τῶν κυριωτέρων τῆς πόλεως ἀρτηριῶν, ἔβριθε κόσμου καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας, ἐφ' ὅσον δ' ἐνύκτωνε, τὸ πλῆθος ἐν αὐτῇ ἐπηυξάνετο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν· καὶ ὅτε ὅλοι οἱ φανοὶ ἀνήφθησαν, δύο χείμαρροι ἀνθρώπων, πυκνοὶ καὶ συμπαγεῖς, ἐκυλίοντο πρὸ τῆς θύρας. Κατειχόμην κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὑπὸ διαθέσεως ὅλως δι' ἐμὲ καινοτρόπου, καὶ ὁ θορυβώδης οὗτος ἐξ ἀνθρωπίνων κεφαλῶν ὠκεανὸς μ' ἐπλήρου συγκινήσεως ἡδείας, ὅλως πρωτοφανοῦς. Τέλος τὸ ἔξω θέαμα μὲ ἀπερρόφησεν ἐξ ὁλοκλήρου, καὶ ἔπαυσα πλέον παντελῶς προσέχων εἰς τὰ ἐν τῷ καφενείῳ συμβαίνοντα.

Αἱ παρατηρήσεις μου ἐν ἀρχῇ ἦσαν γενικαὶ καὶ ἀφῃρημέναι. Ἐθεώρουν κατὰ σωροὺς τοὺς διαβάτας καὶ μόνας τὰς ἐν συνόλῳ σχέσεις των ἐξήταζον. Πάραυτα ὅμως προέβην εἰς τὰς λεπτομερείας, καὶ μετὰ λεπτολόγου ἐνδιαφέροντος ἐξήτασα τὰς ἀπειραρίθμους ποικιλίας τῶν μορφῶν, τῶν περιβολῶν, τοῦ ὕφους, τοῦ παραστήματος καὶ τῆς ἐκφράσεως.

Οἱ πολυαριθμότεροι τῶν διαβατῶν εἶχον τὸ ὕφος πολυασχολον καὶ δὲν ἐφαίνοντο φροντίζοντες ἢ περὶ τοῦ πῶς νὰ ἀνοίξωσι διοδον διὰ τοῦ πλήθους. Συνέπτυσσον τὰς ὀφρῦς καὶ συνέστρεφον ζωηρῶς τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁσάκις διηγκωνίζοντο, οὐδὲν ἐπρόδιδον σύμπτωμα ἀδημονίας, ἀλλ' ἐτακτοποίουν ἁπλῶς τὸ ἱμάτιόν των καὶ ἐπετάχυνον τὸ βῆμα. Ἄλλοι, πολυαριθμοτάτη ἐπίσης τάξις, ἐπρόδιδον διὰ τῶν κινήσεών των ἀνησυχίαν, ἦσαν πορφυροῖ τὰς ὄψεις, ἐμονολόγουν χειρονομοῦντες, μὲ τὴν ἀπάθειαν ἀνθρώπων εὑρισκομένων μόνων, ἀπάθειαν προερχομένην ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀπειροπληθοῦς τῶν ἐν τῇ ὁδῷ. Συναντῶντες οὗτοι ἐν τῇ πορείᾳ των πρόσκομμα, διέκοπτον εὐθὺς τοὺς ψιθυρισμούς των, ἀλλ' ἐδιπλασίαζον τὰς χειρονομίας καὶ ἐπερίμεναν μετὰ μειδιάματος ὑπερμέτρου καὶ ἀφῃρημένου. Ὁσάκις δὲ διηγκωνίζοντο, ἀπηύθυνον πρὸς τὸν ἀπωθήσαντα αὐτοὺς βαθὺν χαιρετισμόν, ὅλως συγκεχυμένον. — Αἱ δύο αὐταὶ μεγαλαι τάξεις οὐδὲν ἄλλο εἶχον πλὴν τῶν ἀνωτέρω τὸ ἔκτακτον χαρακτηριστικόν. — Αἱ περιβολαὶ των ἠδύναντο πληρέστατα νὰ ὁρισθῶσι διὰ τοῦ ἐπιθέτου κόσμιοι. Ἦσαν ἀναμφιβόλως ὁμογενεῖς, ἔμποροι, δικηγόροι, παραγγελιοδόχοι, κολλυβισταί, — οἱ εὐπατρίδαι καὶ ὁ συνήθης τετριμμένος τῆς κοινωνίας πληθυσμός, — οἱ ἀργοὶ καὶ οἱ περὶ τὰς ἰδίας των ἀσχολούμενοι ὑποθέσεις, καὶ οἱ ἀναλαμβάνοντες τὰς ὑποθέσεις ἄλλων. Δὲν μοὶ ἐκίνησαν μεγάλως τὸ ἐνδιαφέρον.

Πάντων καταφανέστατον ἦτο τὸ γένος τῶν ὑπαλλήλων, παρ' ᾧ διέκρινα δύο ἄξιας λόγου διαιρέσεις. Τοὺς μικροϋπαλλήλους τῶν καταστημάτων πανικῶν, — νεανίας μὲ τὰ ἐνδύματα συνεσφιγμένα, μὲ τὰ ὑποδήματα ἀποστίλβοντα, τὴν κόμην μυρωμένην καὶ τὰ χείλη ἀλαζονικά. Ἐξαιρέσει χυδαιότητός τινος ἦν οἱ τρόποι αὐτῶν ἐνεῖχον καὶ ἥτις ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ, ἐλλείψει ὁρισμοῦ καταλληλοτέρου, *ὕφος παγικόν*, μοὶ ἐφάνησαν τὸ ἀκριβὲς πανομοιότυπον τοῦ πρὸ δώδεκα ἢ δεκακοκτὼ ἐτῶν συρμοῦ τῆς ἀριστοκρατίας. Ἔφερον τὰς ἀπομάχους χάριτας τῆς ὑψηλῆς κοινωνίας· — καὶ οὕτω, νομίζω, ὁ ὁρισμὸς τῆς ἐν λόγῳ τάξεως εἶνε πλήρης.

Ὡς πρὸς δὲ τοὺς ἀνωτέρους ὑπαλλήλους τῶν μεγάλων οἴκων, ἠδύναντο ἐκ πρώτης ὄψεως ν' ἀναγνωρισθῶσιν, ἀπὸ τῶν μαύρων ἢ καστανοχρόων καὶ εὐρέων ἐνδυμάτων, ἀπὸ τῶν λαιμοδετῶν καὶ λευκῶν ἐωσκαρδίων, ἀπὸ τῶν πλατέων καὶ στερεῶν ὑποδημάτων μὲ τὰς ἐπ' αὐτῶν κνημίδας. Αἱ κεφαλαί των ἦσαν ὀλίγον φαλακραὶ καὶ τὸ δεξιόν των οὖς, ἀπὸ πολλοῦ συνηθίσαν νὰ συγκρατῇ τὴν γραφίδα, ἐκάμπτετο ἀλλοκότως πρὸς τὰ κάτω. Ἐξέβαλλον καὶ ἐπανέθετον ἐπὶ κεφαλῆς τὸν πῖλον δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, καὶ ἔφερον ὡρολόγια μὲ βραχείας χρυσᾶς ἁλύσεις ῥυθμοῦ ἀρχαϊκοῦ καὶ στερεοῦ. Ὁ διακκέστερος ποθος των ἦτο ἡ ὑποληψις, — ἐὰν τοὐλάχιστον τοιοῦτος πόθος ἔντιμος ὑφίσταται.

Πολλοὺς λαμπρῶς ἐνδεδυμένους εὐκόλως ἀνεγνώρισα ὡς ἀνήκοντας εἰς τὸ γένος τῶν ὑψηλῆς ταξεως λωποδυτῶν, τῶν λυμαινομένων τὰς μεγαλοπόλεις. Ἐμελέτησα μετὰ πολλῆς περιεργείας τὴν τοιούτου εἴδους *ἀριστοκρατίαν*, καὶ ἠπόρησα πῶς ἐξελαμβάνοντο ὡς εὐγενεῖς καὶ ἀπ' αὐτῶν ἔτι τῶν εὐγενῶν. Ἐνῷ ἀπὸ τὰς πλατείας χειρίδας των καὶ τὸ ὑπερμέτρως ἐλευθέριον τοῦ ὕφους των, ἠδύνατο πᾶς τις νὰ τοὺς ἐννοήσῃ.

Οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος παῖκται — πλείστους διέκρινα τοιούτους — ἀνεγνωρίζοντο ἔτι εὐχερέστερον. Ἔφερον παντοειδεῖς περιβολάς, ἀπὸ τῆς τοῦ συστηματικοῦ παίκτου, μὲ τὸ βελούδινον ἐσωκάρδιον, τὸν εὐφαντάστως ἰδιόρρυθμον λαιμοδέτην, τὰς ἐκ χαλκοῦ κεχρυσωμένου ἁλύσεις καὶ τὰ ἐπίχρυσα κομβία, μέχρι τῆς αὐστηρῶς ἁπλῆς καὶ ἀνεπιλήπτου ἐνδυμασίας, τῆς μηδεμίαν προκαλούσης ὑπόνοιαν. Κοινὰ ἐν τούτοις διακριτικὰ ὅλων ἦσαν ὄψις μελαψὴ καὶ ἡλιοκαής, ἔκφρασις τοῦ βλέμματος ἀορίστως ζοφερά, ἡ συμπίεσις καὶ ὠχρότης τοῦ χείλους. Μοὶ ἐπρόδιδον ἰδίως αὐτοὺς δύο ἕτερα χαρακτηριστικὰ των· — ὁ ταπεινὸς καὶ ἐπιφυλακτικὸς τόνος δι' οὗ συνδιελέγοντο, καὶ τάσις τις τοῦ ἀντίχειρος νὰ ἐγείρεται καὶ νὰ σχηματίζῃ πρὸς τοὺς λοιποὺς δακτύλους γωνίαν ὀρθήν. — Συχνότατα, συνωδεύοντο ὑπὸ ἀνθρώπων διαφερόντων κατά τι ὡς πρὸς τοὺς τρόπους αὐτῶν ἀλλ' ἦσαν πτηνὰ τῆς αὐτῆς καὶ ἐκεῖνοι κατηγορίας. Ἰδοὺ ὁ ὁρισμός των· ὁμογενεῖς ἐκ τῆς εὐφυΐας των ἀποζῶντες. Διαιροῦνται δέ, πρὸς ἀπογύμνωσιν τοῦ κοινοῦ, εἰς δύο μεριδας, — τὴν ὁμογενῆ καὶ τὴν στρατιωτικήν. Κύρια τῆς πρώτης χαρακτηριστικὰ εἶναι μακρὰ κόμη καὶ μειδιάματα, τῆς δὲ δευτέρας μακροὶ ἐπενδύται καὶ ὀφρῦς συνεσπασμέναι.

Κατερχόμενος τὴν κλίμακα τῆς *διακεκριμένης* καλουμένης τάξεως, εὗρον ἀντικείμενα μελέτης ζοφερώτερα καὶ βαθύτερα. Εἶδον πλανοδίους ἐμπόρους ἰουδαίους μὲ σπινθηροβόλους ὀφθαλμοὺς ἱέρακος ἐπὶ μορφῶν ἐκφραζουσῶν ποταπὴν ταπείνωσιν· θρασεῖς ἐξ ἐπαγγέλματος ἐπαίτας παραγκωνίζοντας πτωχοὺς ἀναξιοπαθοῦντας, οὓς ἡ ἀπελπισία μόνη ὤθησεν εἰς τὰ νυκτερινὰ σκότη πρὸς αἴτησιν ἐλέου· φιλασθένους καὶ ὁμοίους πρὸς φάσματα ἀπομάχους, ἐφ' ὧν ὁ θανατος βεβαίαν ἐπέθηκε χεῖρα, ταλαντευομένους καὶ κλονουμένους διὰ μέσου τοῦ πλήθους, καὶ θεωροῦντας ἕνα ἕκαστον κατὰ πρόσωπον μὲ βλέμματα πλήρη ἱκεσίας, ὡς ἵνα ἀντλήσωσι τυχαίαν τινὰ παρηγορίαν, ἐλπίδα ἐκλιποῦσαν· σεμνὰς κόρας ἐπιστρεφούσας ἀπὸ μακρᾶς ἐργασίας εἰς τὸ ἀνήλιόν των οἴκημα, καὶ ὀπισθοδρομούσας μὲ ἔκφρασιν πόνου μᾶλλον ἢ περιφρονήσεως πρὸ τῶν βλεμμάτων τῶν γελοίων, ὧν μάλιστα ἠδυνάτουν ν' ἀποφεύγωσι τὴν ἄμεσον ἐπαφήν. Παντοειδεῖς καὶ πάσης ἡλικίας γυναῖκες τῆς ἀπωλείας — τὴν ἀδιαφιλονείκητον ἔφηβον καλλονὴν τὴν ἀναπολοῦσαν τὸ ἄγαλμα τοῦ Λουκιανοῦ, οὗ τὸ ἐξωτερικὸν ἦτο ἐκ παρείου μαρμάρου, τὸ δ' ἐσωτερικὸν ἔγεμεν ἀκαθαρσιῶν, — τὴν ῥάκη περιβεβλημένην λέπραν, ἀηδῆ, ὅλως ἔκπτωτον, — τὴν γραῖαν μάντιδα ῥικνήν, ἐψιμυθιωμένην, καταστόλιστον, πειρωμένην μίαν ἔτι εἴσοδον εἰς τὴν νεότητα, — τὴν ἀγνὴν μὲν καὶ ἄωρον ἔτι παιδίσκην, ἀλλ' ἐξοικειωμένην, ἐκ μακρᾶς ἤδη τριβῆς, πρὸς τοὺς φρικώδεις τοῦ ἐμπορίου της ἀκκισμοὺς καὶ καταβιβρωσκομένην ὑπὸ τοῦ πόθου τοῦ νὰ τεθῇ εἰς ἴσην μοῖραν πρὸς τὰς ἐν κακίᾳ πρεσβυτέρας της — μεθύσους ἀπειραρίθμους καὶ ἀπεριγράπτους τοὺς μὲν ῥάκη περιβεβλημένους, κλονουμένους, παραλύτους, ἔχοντας ἐφθαρμένας τὰς ὄψεις καὶ τὰ βλέμματα ἐσβεσμένα, — τοὺς δὲ μὲ ἀρτίας ἀλλὰ ῥυπαρὰς περιβολάς, μὲ ἀναποφάσιστόν τινα θρασύτητα, μὲ χονδρὰ χείλη φιληδονίαν προδίδοντα, μὲ τὰς ὄψεις πορφυρᾶς — ἄλλους φέροντας παλαιωμένα ἀλλ' ἐπιμελῶς καθαρισμένα ἐνδύματα, — ἀνθρώπους ἔχοντας τὸ βῆμα ἐκτάκτως σταθερὸν καὶ ἐλαστικόν, ἀλλ' ὑπερμέτρως ὠχροὺς καὶ μὲ βλέμματα ἐξηγριωμένα καὶ ἐρυθρά, καὶ διὰ τρεμόντων βραχιόνων ψαύοντας ἐν τῇ βιαίᾳ των διὰ μέσου τοῦ πλήθους πορείᾳ πᾶν ὅ,τι πρὸ αὐτῶν ἤθελον συναντήσῃ· — καὶ ἔπειτα, πωλητὰς ζυμαρικῶν, ἐντολοδόχους, ἀνθρακοπώλας, καπνοδοχοκαθαριστὰς· πλανοδίους μουσικούς, ἐκθέτας πιθήκων, ἐμπόρους ἀσμάτων, τοὺς πωλητὰς καὶ ἀοιδοὺς τοιούτων· τεχνίτας ῥακενδύτους καὶ παντοειδεῖς ἐργάτας ἐξηντλημένους ἐκ τῆς κοπώσεως, — πλήρεις ἅπαντας θορυβώδους καὶ ἀτάκτου ἐνεργητικότητος, ἐνοχλούσης τὸ οὖς διὰ τῶν παραφωνιῶν της καὶ ἐμποιούσης εἰς τὸ βλέμμα ἐντύπωσιν ἀνιαράν.

Ἐφ' ὅσον ἐνεδυναμοῦτο ἡ νύξ, ἐνεδυναμοῦτο καὶ τὸ πρὸς τὴν σκηνὴν ἐνδιαφέρον μου· διότι ὄχι μόνον ἡ γενικὴ τοῦ πλήθους ὄψις ἠλλοιοῦτο (ἐκλειπόντων κατὰ μικρὸν τῶν εὐγενεστέρων στοιχείων διὰ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν συνετωτέρων, τῶν δὲ χονδροειδεστέρων στοιχείων καθισταμένων ἐπὶ μᾶλλον καταφανῶν ἐφ' ὅσον ἡ προϊοῦσα νὺξ ἐξῆγε τῆς τρώγλης του ἕνα ἕκαστον ἀλήτην), ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἀεριόφωτος, ἀσθενεῖς πρὸ μικροῦ, ὅτε ἀκόμη ἐπάλαιον πρὸς τὴν θνήσκουσαν ἡμέραν, εἶχον ἤδη καταστῇ ζωηρόταται καὶ ἔρριπτον ἐπὶ παντὸς ἀντικειμένου λάμψιν ἀπαστράπτουσαν καὶ ὑποτρέμουσαν. Τὸ πᾶν ἦτο μαῦρον, ἀλλ' ἀποστίλβον, — ὡς ἡ ἔβενος.

Τὰ παράδοξα τοῦ φωτὸς ἀποτελέσματα μὲ παρεκίνησαν νὰ διερευνήσω τὰς μορφὰς τῶν ἀτόμων· καί, μολονότι ἡ ταχύτης μεθ' ἧς ὁ κόσμος παρήρχετο πρὸ τοῦ παραθύρου μόλις μοὶ ἐπέτρεπε νὰ ῥίπτω βλέμμα ἁπλοῦν ἐπὶ τῆς μορφῆς ἑκάστου, μοὶ ἐφαίνετο, χάρις εἰς τὴν ἀλλόκοτόν μου διέγερσιν, ὅτι ἠδυνάμην πολλάκις ἐν τῷ βραχεῖ τούτῳ διαστήματι ν' ἀναγνώσω δι' ἑνὸς βλέμματος τὴν ἱστορίαν μακρῶν ἐτῶν.

Τὸ μέτωπον στηρίζων ἐπὶ τῆς ὑέλου, ἠσχολούμην οὕτω εἰς ἐξέτασιν τοῦ πλήθους, ὅτε αἴφνης ἐπεφάνη φυσιογνωμία τις (γέροντος περίπου ἑβδομηκοντούτου), — φυσιογνωμία ἐφελκύσασα ἐν ἀκαρεῖ καὶ ἀπορροφήσασα τὴν προσοχήν μου, διὰ τὸ ἰδιάζον τῆς ἐκφράσεώς της. Ἔκφρασιν παρομοίαν, ἢ καὶ ἀμυδρῶς πρὸς ταύτην σχετικήν, δὲν εἶχον εἰσέτι γνωρίσῃ. Ἡ πρώτη μου ἐπὶ τῇ θέᾳ του σκέψις, ὡς καλῶς ἐνθυμοῦμαι, ὑπῆρξεν ὅτι ὁ Ῥέτσχ, ἐὰν τὸν συνήντα, θὰ τὸν ἐπροτίμα ἀναμφιβόλως τῶν τύπων ὑφ' οὓς ἐπειράθη ν' ἀπεικονίσῃ τὸν δαίμονα. Ἐνῷ ἐπροσπάθουν, ἐν τῷ βραχεῖ διαστήματι τοῦ πρώτου μου βλέμματος, ν' ἀναλύσω ὅπως δήποτε τὸ μεταδοθὲν μοι αἴσθημα, ἠσθάνθην ἐν τῷ πνεύματί μου

συγκεχυμένως καὶ παραδόξως ἀφυπνιζομένας τὰς ἰδέας τῆς εὐρείας διανοίας, περισκέψεως, γλισχρότητος, ἀπληστίας, ψυχραιμίας, κακίας, αἱμοδιψίας, θριάμβου, εὐθυμίας, ὑπερμέτρου φόβου, βαθείας καὶ ὑπερτάτης ἀπελπισίας. Ἠσθάνθην ἐμαυτὸν παραδόξως κεντηθέντα, ἐξεγεθέντα, θαμβωθέντα. Ὁποία, ἐσκέφθην, ἀλλόκοτος ἱστορία εἶνε ἐπὶ τοῦ στήθους του χαραγμένη! Διάπυρος τότε μοὶ ἐπῆλθεν ὁ πόθος, νὰ ἐξετάσω καλλιον τὸν ἄνθρωπον, — νὰ μάθω περὶ αὐτοῦ πλειότερα. Ἐφόρεσα ἐν σπουδῇ τὸ ἐπανωφόριον, ἀνέλαβον τὸν πῖλον καὶ τὴν ῥάβδον μου καὶ ἐξελθὼν ὥρμησα διὰ μέσου τοῦ πλήθους πρὸς τὸ μέρος πρὸς τὸ ὁποῖον εἶχον ἴδῃ καὶ ἐκεῖνον κατευθυνόμενον· διότι δὲν ἐφαίνετο πλέον. Ἐρευνῶν, κατώρθωσα τέλος νὰ τὸν ἀνεύρω· τὸν ἐπλησίασα καὶ τὸν παρηκολούθουν, ἀλλὰ μετ' ἄκρας ἐπιφυλακτικότητος, ἵνα μὴ ἐπισύρω τὴν προσοχήν του.

Ἀνέτως ἠδυνάμην τώρα νὰ τὸν μελετήσω. Ἦτο μικρὸς τὸ σῶμα, κάτισχνος καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀσθενέστατος. Τὰ ἐνδύματά του ἦσαν ῥυπαρὰ καὶ ἐσχισμένα· ἄλλα, πρὸ τοῦ ζωηροῦ φωτὸς τῶν λυχνιῶν, ὑφ' ἃς ἐκ διαλειμμάτων διήρχετο, εἶδον ὅτι ἔφερεν ὑποκάμισον ποιότητος ἐκλεκτῆς, ἀλλὰ ῥυπαρόν· καὶ ἂν δὲν ἠπατήθην, διά τινος σχισμῆς τοῦ μανδύου, ἀγορασθέντος προφανῶς ἀπὸ μεταπράτην, δι' οὗ ἐπιμελῶς ἦτο τυλιγμένος, διεῖδον τὴν ἀναλαμπὴν ἀδαμαντος καὶ ἐγχειριδίου. Ἐκ τούτων ὅλων ἐξηρεθίσθη εἰς ἄκρον ἡ περιέργεια μου καὶ ἀπεφάσισα νὰ παρακολουθήσω τὸν ἄγνωστον ὅπου καὶ ἂν ὑπαγῃ.

Εἶχεν ἤδη νυκτώσῃ ὁλοτελῶς, ὑγρὰ δὲ καὶ πυκνὴ ὁμίχλη ἐπεκάθητο τῆς πόλεως, μετατραπεῖσα μετ' οὐ πολὺ εἰς ῥαγδαίαν καὶ συνεχῆ βροχήν. Ἡ τοιαύτη τοῦ καιροῦ μετατροπὴ ἔσχεν ἀποτέλεσμα παράδοξον ἐπὶ τοῦ πλήθους, συνταραχθέντος ὅλου ἐν νέᾳ κινήσει καὶ κρυβέντος ὑπὸ σωρείαν ἀλεξιβροχίων. Ἡ συρροή, ὁ συνωστισμός, ἡ ὀχλοβοή, δεκαπλασίως ἤδη ἐπεταθήσαν. Ἐμὲ ἡ βροχὴ δὲν ἐνέβαλεν εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν,— ἤμην ἀκόμη ὑπὸ τὸ κράτος τῆς πρὸς ἐνέδραν πυρετώδους μου ζέσεως, ἀπολαύσεως ἧς ἡ ὑγρασία εἶνε ἐχθρὸς ἐπικίνδυνος. Περιέδεσα τὸ στόμα διὰ μαντηλίου καὶ οὕτω ἠσφαλίσθην. Ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, ἐπιπόνως ὁ γέρων ἐχαρασσεν ὁδὸν διὰ μέσου τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, καὶ τὸν παρηκολούθουν σχεδὸν κατὰ πόδα ἐκ φόβου μὴ ἀπολέσω τὰ ἴχνη του. Μὴ στρεφόμενος ποσῶς πρὸς τὰ ὄπισθεν, δὲν ἔδωκε προσοχὴν εἰς ἐμέ. Εἰσῆλθεν εἶτα εἰς πλαγίαν ὁδόν, βριθουσαν ἐπίσης κόσμου, ἀλλ' οὐχὶ ὅσον ἡ προτέρα. Ἐνταῦθα οἱ τρόποι του ὑπέστησαν καταφανῆ ἀλλοίωσιν. Τὸ βῆμα του ἐμετριάσθη, ἐγένετο μᾶλλον ἀσταθές, μᾶλλον δισταζον. Διέτρεξεν ἐπανειλημμένως τὴν ὁδόν, ἄνευ προφανοῦς τινος σκοποῦ· καὶ τόσον τὸ πλῆθος ἦτο πυκνόν, ὥστε ἠναγκαζόμην κατὰ πόδα νὰ τὸν παρακολουθῶ. Ἡ ὁδὸς ἦτο στενὴ καὶ μακρά, καὶ ὁ ἐπ' αὐτῆς περίπατός του διήρκεσε περίπου ὥραν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας τὸ πλῆθος βαθμηδὸν ἠλαττώθη. Δευτέρα καμπὴ μᾶς ἔρριψεν εἰς πλατεῖαν λαμπρῶς φωτισμένην καὶ βρίθουσαν κόσμου. Ὁ ἄγνωστος ἀνέκτησε τὸ ἀρχικόν του ὕφος Ἐστήριξε τὸν πώγωνα ἐπὶ τοῦ στήθους, καὶ ὑπὸ τὰς συνεσπασμένας του ὀφρῦς περιέφερε τὸ βλέμμα παραδόξως πρὸς πᾶσαν διεύθυσιν, πρὸς πάντας τοὺς περὶ αὐτόν. Ἐπετάχυνε τὸ βῆμα κανονικῶς, ἄνευ διακοπῆς. Καὶ μετ' ἐκπλήξεως τὸν εἶδον, ἀφοῦ περιέτρεξε τὴν πλατεῖαν ἅπαξ, ἐπαναστρέφοντα ἐπὶ τὰ ἴδια. Ἐκορυφοῦτο δὲ ἡ ἔκπληξίς μου ἐφ' ὅσον τὸν ἔβλεπον ἐπαναρχίζοντα τὸν περίπατον· στραφεὶς ἀποτόμως, μικροῦ δεῖν μὲ ἀνεκάλυψε.

Διὰ τὸν ἐν πλατείᾳ περίπατον ἐδαπανήθη μία ἔτι ὥρα, περὶ τὰ τέλη τῆς ὁποίας οἱ διαβάται δὲν διέκοπτον πλέον τὴν πορείαν μας ὡς ἐν ἀρχῇ. Ἡ βροχὴ κατέπιπτε ῥαγδαία, ὁ ἀὴρ ἐψυχραίνετο, καὶ ἀπήρχοντο ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. Ποιῶν κίνημα ἀδημονίας, ὁ ἀλήτης εἰσῆλθεν ἐντὸς ζοφερᾶς ὁδοῦ, σχετικῶς ἐρήμου. Τὴν διέτρεξε καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος, τέταρτον περίπου μιλλίου, μὲ ταχύτητα δι' ἧς οὐδέποτε θὰ ἐφανταζόμην προικισμένον τοιοῦτον γέροντα, — ταχύτητα τοιαύτην, ὥστε μόλις ἠδυνάμην νὰ τὸν παρακολουθῶ. Μετὰ τινα λεπτὰ κατελήξαμεν ἐντὸς εὐρείας καὶ πολυθορύβου ἀγορᾶς. Ὁ ἄγνωστος ἐφαίνετο γνώστης τῶν μερῶν, καὶ ἀνέλαβεν ἅπαξ ἔτι τὸ ἀρχικόν του ὕφος, χαράσσων ὁδὸν τῇδε κἀκεῖσε, ἀσκόπως, μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν ἀγοραστῶν καὶ πωλητῶν.

Ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν, ἣν ἐκεῖ διήλθομεν, ἐδέησε νὰ τὸν παρακολουθῶ μετ' ἄκρας ἐπιφυλακτικότητος ἵνα μὴ ἐπισύρω τὴν προσοχήν του. Ἐφόρουν εὐτυχῶς γαλόσας ἐκ καουτσουκ καὶ ἐβάδιζον ὅλως ἀθορύβως. Οὐδὲ κἂν ὑπωπτεύθη τὴν κατασκοπείαν μου. Εἰσήρχετο εἰς ἓν ἕκαστον μαγαζεῖον, οὐδὲν ἠγόραζεν, οὐδὲ λέξιν ἐπρόφερε, καὶ ἐπὶ παντὸς ἀντικειμένου ἔρριπτε βλέμμα ἀτενές, ἄγριον, κενόν. Ἡ ἔκπληξις εἰς ἣν οἱ τρόποι του μ' ἐνέβαλον ἦτο ὑπέρμετρος καὶ σταθερὰν συνέλαβον ἀπόφασιν νὰ μὴ τὸν ἐγκαταλίπω πρὶν ἢ κατά τι ἡ περιέργεια μου ἱκανοποιηθῇ.

Ὡρολόγιον βαρύηχον ἐσήμανεν ἑνδεκάτην, καὶ ἅπαντες ἐκένουν τὴν ἀγορὰν ἐν σπουδῇ. Παντοπώλης τις, κλείων παράθυρον, διηγκώνισε τὸν γέροντα, οὗ τὸ σῶμα εἶδον πάραυτα κλονηθὲν ὑπὸ ζωηροῦ σπασμοῦ. Ἔσπευσε πρὸς τὴν ὁδόν, ἔρριψε περὶ αὐτὸν στιγμιαῖον βλέμμα ἀγωνίας, καὶ ἀπῆλθε παραυτα ἐν ἀπιστευτῳ τα-

χύτητι διὰ μέσου πολυαρίθμων ἑλικοειδῶν καὶ ἐρήμων δρομίσκων, ἕως οὗ καὶ πάλιν τέλος ἀπελήξαμεν εἰς τὴν μεγάλην ὁδὸν ἐξ ἧς εἴχομεν ὁρμηθῇ,— τὴν ὁδὸν τοῦ καφενείου Δ... Δὲν παρεῖχεν ὅμως πλέον αὕτη τὸ ἀρχικὸν θέαμα. Ἀπηύγαζε μὲν πάντοτε ἐξ ἀεριόφωτος, ἀλλ' ἡ βροχὴ ἔπιπτε ῥαγδαία καὶ οἱ διαβάται ἦσαν σπάνιοι. Ὁ ἄγνωστος ὠχρίασεν. Ἐπροχώρησε βήματά τινα σκυθρωπὸς ἐπὶ τῆς πρότερον βριθούσης λεωφόρου· εἶτα, βαθέως στενάζων, ἐστράφη πρὸς τὸν ποταμὸν καὶ ἐξαφανισθεὶς διὰ λαβυρίνθου σκολιῶν ὁδῶν ἔφθασεν ἐπὶ τέλους πρό τινος μεγάλου θεάτρου. Ἔμελλεν ἤδη νὰ κλεισθῇ καὶ τὸ κοινὸν ἐξήρχετο διὰ τῶν θυρῶν. Εἶδον τὸν γέροντα ἀνοίγοντα τὸ στόμα ἵν' ἀναπνεύσῃ, καὶ συνωθούμενον ἐν τῷ πλήθει· ἀλλ' ἡ ἐπὶ τῆς ὄψεώς του βαθεῖα ἀγωνία μοὶ ἐφάνη διασκεδασθεῖσα. Ἡ κεφαλή του ἐπανέπεσεν ἐπὶ τοῦ στήθους. Εἶχεν ἀναλάβῃ τὴν ἀρχαίαν του ὄψιν. Τὸν εἶδον ἀναμιχθέντα πρὸς τὸ μεγαλείτερον ῥεῦμα τοῦ κοινοῦ,—ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ ἠγνόουν πῶς νὰ ἐξηγήσω τὴν ἀλλόκοτόν του αὐτὴν ἐπιμονήν.

Ἐφ' ὅσον ἐπροχώρει, τὸ κοινὸν ἠραιοῦτο· ἡ ἀδημονία καὶ οἱ πρότεροι δισταγμοί του ἐκ νέου τῷ ἐπανῆλθον. Παρηκολούθησεν ἐπί τινα ὥραν ἐκ τοῦ πλησίον ὁμιλον ἐκ δέκα ἢ δώδεκα ταραχοποιῶν· ὁ ἀριθμός των κατὰ μικρὸν ἠλαττοῦτο, καὶ τέλος ἀπέμειναν τρεῖς, ἐντὸς στενοῦ, σκοτεινοῦ καὶ ἀποκέντρου δρομίσκου. Ὁ ἄγνωστος ἐστάθη, ἐφάνη πρὸς στιγμὴν βυθιζόμενος εἰς σκέψεις· εἶτα, πλήρης προδήλου ταραχῆς, εἰσέδυσεν εἴς τινα ὁδὸν ἥτις ἔφερεν εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς πόλεως, εἰς μέρη ὅλως διάφορα τῶν προτέρων. Ἦτο ἡ νοσηροτέρα τῶν συνοικιῶν τοῦ Λονδίνου, καὶ πᾶν τῶν ἐν αὐτῇ ἀντικειμένων ἔφερε τὴν σφραγῖδα τῆς ἐλεεινοτάτης πενίας καὶ τῆς ἀνιάτου κακίας. Ὑπὸ τὴν τυχαίαν λάμψιν φανοῦ θαμβοῦ ἔβλεπέ τις ξυλίνους οἰκίας ὑψηλάς, ἀρχαίας, ἐφθαρμένας, ἑτοιμορρόπους, καὶ κατὰ τόσον πολυαρίθμους καὶ ἰδιοτρόπους διευθύνσεις ἐγειρομένας, ὥστε μόλις διεκρίνετο ἡ μεταξὺ αὐτῶν ὕπαρξις διόδων. Τὰ λιθόστρωτα ἦσαν τυχαίως διεσπαρμένα καὶ ἐχλόαζον. Φρικώδης ῥυπαρότης ἐλίμναζεν ἐντὸς τῶν φραχθέντων ῥυακίων. Ἡ ἀτμοσφαῖρα ὅλη ἀνέδιδε τὴν σῆψιν καὶ φθοράν. Ἐν τούτοις ἐφ' ὅσον ἐπροχωροῦμεν, οἱ θόρυβοι δι' ὧν ἡ ζωὴ ἐκδηλοῦται ἔπληττον βαθμηδὸν τὰ ὦτά μας ἐναργέστερον· καὶ τέλος, μεγάλαι ὁμάδες ἀνθρώπων, οἱ μᾶλλον ἀλιτήριοι τῶν ἀθλίων τοῦ Λονδίνου, ἀνεφάνησαν ταλαντευόμενοι τῇ δε κἀκεῖσε. Ὁ γέρων ἠσθάνθη τὸ πνεῦμά του ἀναζωογονούμενον, ὡς τὸ ἀγωνιῶν φῶς ἑτοιμοσβέστου λύχνου. Ἅπαξ ἔτι ὥρμησε πρὸς τὰ ἐμπρὸς διὰ βήματος ἐλαστικοῦ. Αἴφνης, ἐκάμψαμεν γωνίαν τινά. Θαμβωτικὸν φῶς ἀνέλαμψε πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν, εὑρεθέντων πρὸ ἑνὸς τῶν ὑπερμεγέθων ἀπορρήτων ναῶν τῆς Μέθης, ἑνὸς τῶν ἀνακτόρων τοῦ δαίμονος Γκίν.

Προσήγγιζεν ἤδη τὸ πρωϊνὸν λυκαυγές· ἀλλὰ σμῆνος ἀθλίων μεθύσων συνωστίζοντο ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν τῆς περιφώτου θύρας. Σχεδὸν κραυγάσας ἐκ τῆς χαρᾶς, ὁ γέρων ἀνέλαβε τὴν ἀρχικήν του ἔκφρασιν καὶ ἤρχισε νὰ περιτρέχῃ τὸν συρφετὸν κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν, ἄνευ προφανοῦς τινος σκοποῦ. Δὲν παρῆλθε πολὺ ἀπὸ τοῦ νέου τούτου περιπάτου καὶ μέγας ἐγένετο πρὸ τῶν θυρῶν συνωστισμός, σημεῖον ὅτι τὸ κατάστημα ἐκλείετο, διότι παρῆλθεν ἡ ὥρα. Παρετήρησα τότε τὴν ὄψιν τοῦ γέροντος ἐκφράζουσαν ὑπερτάτην ἀπόγνωσιν. Χωρὶς ἐν τούτοις νὰ διστάσῃ περὶ τῆς πορείας του ἐπανῆλθεν αἴφνης μετὰ πείσμονος ἐνεργητικότητος ἐπὶ τὰ ἴδια, εἰς τὸ κέντρον τοῦ πολυανθρώπου Λονδίνου. Ἐβάδιζε σπεύδων καὶ τὸν παρηκολούθουν πάντοτε πλήρης φρικώδους ἐκπλήξεως, μὴ ἐννοῶν νὰ παραιτηθῶ κατασκοπείας παρεχούσης ζωηρότατον ἐνδιαφέρον. Ἐν ᾧ διηνύομεν τὴν πορείαν ἡμῶν, ὁ ἥλιος ἀνέτελλε, καὶ ὅτε ἐκ νέου ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἐμπορικὸν τῆς πόλεως ἐντευκτήριον, εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καφενείου Δ . . . , εὕρομεν ἐκεῖ θέαμα ζωῆς καὶ κινήσεως παρόμοιον περίπου πρὸς τὸ τῆς ἑσπέρας τῆς προτεραίας. Καὶ ἀκόμη, ἐν μέσῳ τοῦ ὁλονὲν αὐξανομένου θορύβου, ἐξηκολούθησα ἐπὶ πολὺ ἔτι διώκων τὸν ἄγνωστόν μου. Ἐκεῖνος ὅμως ἐξηκολούθει ὡς πάντοτε περιφερόμενος, καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας δὲν ἀπεμακρύνθη τῆς τύρβης τῆς ὁδοῦ. Καὶ ὅτε τὰ σκότη τῆς δευτέρας ἑσπέρας προσήγγιζον, ἠσθανθην ἐμαυτὸν θανασίμως συντετριμμένον, καὶ σταθεὶς ἀντιμέτωπος πρὸς τὸν ἀλήτην, τὸν ἠτένισα κατὰ πρόσωπον, ἀπτόητος. Χωρὶς ποσῶς νὰ προσέξῃ εἰς ἐμέ, ἐκεῖνος ἐξηκολούθησε τὴν ἐπίσημόν του πορείαν ἐν ᾧ ἐγώ, παραιτούμενος πλέον πάσης περαιτέρω καταδιώξεως, ἐστάθην, μετὰ προσηλώσεως παρακολουθῶν αὐτὸν διὰ τοῦ βλέμματος εἰς τὴν πορείαν του.

Ὁ γέρων αὐτός,— ἐσκέφθην ἐπὶ τέλους, — εἶνε ὁ τύπος καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ βαθέος ἐγκλήματος. Φεύγει τὴν μόνωσιν. Εἶνε *ὁ ἄνθρωπος τοῦ πλήθους*. Μάτην θὰ ἐξηκολούθουν τὴν κατασκοπείαν μου· διότι οὐδὲν πλειότερον περὶ αὐτοῦ ἢ τῶν πραξεών του θὰ ἠδυνάμην νὰ μάθω.....

(Edgard Poe) Μετάφρασις Κ. Ι. Πρασσα

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΝ

Τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ῥωμαίου καὶ Ἰουλιέττας ἐδανείσθη ὁ Σαίκσπηρ παρά τινος παλαιᾶς ἰταλικῆς παραδόσεως. Ἡ παράδοσις αὕτη, ἀφ' ἧς δὲν ἀπεμακρύνθη πολὺ ὁ μέγας δραματουργὸς τῆς Ἀγγλίας γράφων τὸ ἀριστούργημά του, ἔχει κατὰ τὸν Guizot ὡς ἑξῆς:

Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΡΩΜΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΟΥΛΙΕΤΤΑΣ

Κατὰ τὸ ἔτος 1303, ἐπὶ τοῦ Βαρθολομαίου δέλλα Σκάλα, ἐκλεχθέντος ἰσοβίου καπετάνου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀλβέρτου, ὁ Ἀντώνιος Καπελλέττος, ἀρχηγὸς τοῦ κόμματός του, εἶχε κατὰ τὰς ἀπόκρεως προσκαλέση εἰς μεγάλην συναναστροφὴν ἕν μέρος τῆς ἀριστοκρατίας τῆς Βερώνης. Ὁ Ῥωμαῖος Μοντέκκιος, ἡλικίας εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἐτους καὶ εἷς ἐκ τῶν ὡραιοτάτων καὶ ἀξιαγαπητοτάτων νέων τῆς πόλεως, ἐπορεύθη καὶ αὐτὸς εἰς τὴν συναναστροφὴν προσωπιδοφορῶν ὁμοῦ μετά τινων φίλων του. Μετά τινα χρόνον ἀποβαλὼν τὴν προσωπίδα, ἐκάθισεν εἰς μίαν γωνίαν τῆς αἰθούσης, ὁπόθεν ἠδύνατο καὶ νὰ βλέπῃ καὶ νὰ φαίνεται. Πάντες ἐθαύμασαν τὴν τόλμην μὲ τὴν ὁποίαν τόσον ἀφελῶς ἤρχετο νὰ συνδιασκεδάσῃ ἐν μέσῳ τῶν ἐναντίων του, διότι πάντες ἀνῆκον εἰς τὸ ἀντίθετον κόμμα. Ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ ἦτο νέος καὶ εἶχεν εὐάρεστον τὴν συμπεριφοράν, δὲν ἔδωκαν ἐκεῖνοι «ὅσην προσοχὴν θὰ ἐδίδον ἴσως ἂν ἦτο μεγαλείτερος κατὰ τὴν ἡλικίαν.» Οἱ ὀφθαλμοί του καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Ἰουλιέττας Καπελλέττου συνηντήθησαν μετ' οὐ πολὺ καὶ πληγέντες ἀμφότεροι ὑπὸ θαυμασμοῦ, δὲν ἔπαυσαν ἔκτοτε ἀπὸ τοῦ νὰ θεωρῶνται. Ἡ συναναστροφὴ εἶχε τελειώσῃ δι' ἑνὸς χοροῦ, ὅστις ὠνομάζετο ἐν Βερώνῃ «ὁ χορὸς τοῦ καπέλλου», μία δὲ κυρία εἶχεν ἔλθῃ νὰ προσκαλέσῃ τὸν Ῥωμαῖον, ὁ ὁποῖος εὑρεθεὶς οὕτω εἰσηγμένος εἰς τὸν χορόν, ἀφ' οὗ ἐχόρευσεν ὀλίγον μὲ τὴν κυρίαν, τὴν ἀφῆκε καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὴν Ἰουλιέτταν, ἥτις ἐχόρευε μὲ ἄλλον. Μόλις ἐκείνη ᾐσθάνθη ὅτι ὁ Ῥωμαῖος τῆς ἤγγιζε τὴν χεῖρα, λέγει πρὸς αὐτόν: «εὐλογημένη ἡ ἔλευσίς σου!» Καὶ ἐκεῖνος, σφίγγων τὴν χεῖρα της, ἀπεκρίθη: «Διὰ τί εὐλογεῖτε τὴν ἔλευσίν μου, κυρία;» Καὶ ἐκείνη ἀπεκρίθη μειδιῶσα: «Μὴ ἀπορῆτε, κύριε, ἂν εὐλογῶ τὴν ἔλευσίν σας. Ὁ κύριος Μερκούριος πρὸ ὥρας μὲ ἐπάγωνε, καὶ μὲ τὴν εὐγένειάν σας ἤλθετε νὰ μὲ θερμάνητε.» Ὁ νέος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Μερκούριος, μὲ τὸ παρωνύμιον ὁ «ἀλλοίθωρος», καὶ τὸν ὁποῖον αἱ χάριτες τοῦ πνεύματός του καθίστων εἰς πάντας ἀγαπητόν, εἶχε πάντοτε τὰς χεῖρας ψυχροτέρας τοῦ πάγου. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ῥωμαῖος ἀπεκρίθη: «Εἶμαι εὐτυχέστατος διότι ὁπωσδήποτε σᾶς προσφέρω μίαν ἐκδούλευσιν.» Ἐπειδὴ δὲ ὁ χορὸς ἐτελείωνε, ἡ Ἰουλιέττα δὲν ἠδυνήθη νὰ προσθέσῃ παρὰ τὰς λέξεις ταύτας «Ἀλλοίμονόν μου! ἀνήκω μᾶλλον εἰς σᾶς παρὰ εἰς τὸν ἑαυτόν μου.»

Ὁ Ῥωμαῖος πολλάκις εἶχε διευθυνθῇ πρὸς μίαν μικρὰν ὁδόν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔβλεπον τὰ παράθυρα τῆς Ἰουλιέττας, μίαν δὲ ἑσπέραν τὸν εἶχεν ἐκείνη ἀναγνωρίσῃ, «ἀπὸ τὸ πτέρνισμά του ἢ ἀπὸ ἄλλο σημεῖον» καὶ ἤνοιξε τὸ παράθυρον. Ἐχαιρετήθησαν «εὐγενέστατα» καὶ ἀφ' οὗ πολλὴν ὥραν συνωμίλησαν περὶ τοῦ ἔρωτός των, συνεφώνησαν νὰ συζευχθῶσι, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν ἔμελλε νὰ συμβῇ καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν μεσολάβησιν τοῦ μοναχοῦ Λεονάρδου φραγκισκανοῦ, «θεολόγου, μεγάλου φιλοσόφου, θαυμαστοῦ λαμπικαρίου, σοφοῦ εἰς τὴν τέχνην τῆς μαγείας» καὶ ἐξομολογητοῦ ὅλης σχεδὸν τῆς πόλεως.

Ὁ Ῥωμαῖος ἐπορεύθη πρὸς αὐτόν, ὁ δὲ μοναχὸς συλλογιζόμενος τὴν μεγάλην σημασίαν, τὴν ὁποίαν θὰ ἐλάμβανεν, ὄχι μόνον παρὰ τῷ ἰσοβίῳ καπετάνῳ, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν πόλιν, ἂν κατώρθωνε τὰ συμφιλιώσῃ τὰς δύο οἰκογενείας, ἀνέλαβε νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν δύο νέων. Ὅταν ἦλθεν ἡ τεσσαρακοστή, ὁπότε ἦτο ὑποχρεωτικὴ ἡ ἐξομολόγησις, ἡ Ἰουλιέττα ἐπορεύθη μὲ τὴν μητέρα της εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, εἰς τὸ κάστρον, καὶ εἰσαχθεῖσα πρώτη αὐτὴ εἰς τὸ ἐξομολογητήριον, εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο ὁ Ῥωμαῖος, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς εἶχεν ἔλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὲ τὸν πατέρα του, ἔλαβεν ἐκεῖ τὴν συζυγικὴν εὐλογίαν διὰ τῆς θυρίδος τοῦ ἐξομολογητηρίου, τὴν ὁποίαν ὁ μοναχὸς εἶχε φροντίσῃ νὰ ἀφήσῃ ἀνοικτήν, ἔπειτα δέ, διὰ τῆς φροντίδος μιᾶς πονηροτάτης γραίας τοῦ οἴκου τῆς Ἰουλιέττας, διῆλθον οἱ δύο τὴν νύκτα ὁμοῦ εἰς τὸν κῆπον.

Ἀλλ' ὅμως, μετὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα πολυάριθμος ὅμιλος Καπελλέττων συνήντησεν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν πυλῶν τῆς Βερώνης, ὀλίγους Μοντεκκίους, κατὰ τῶν ὁποίων ἐπέπεσον οἱ Καπελλέττοι, ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ Θεοβάλδου, πρώτου ἐξαδέλφου τῆς Ἰουλιέττας. Ὁ Θεοβάλδος βλέπων ὅτι ὁ Ῥωμαῖος ἔκαμνε πάντα τρόπον διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν συμπλοκήν, ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ καὶ ἀναγκάζων αὐτὸν νὰ τεθῇ εἰς ἄμυναν, ἐσπαθίσθη ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸν λαιμὸν καὶ ἔπεσε νεκρὸς εἰς τὸν τόπον. Ὁ Ῥωμαῖος ἐξωρίσθη, ὀλίγον δὲ χρόνον μετὰ ταῦτα ἡ Ἰουλιέττα, βλέπουσα ὅτι θὰ τὴν ἠνάγκαζον νὰ νυμφευθῇ ἄλλον, κατέφυγε πρὸς τὸν μοναχὸν Λεονάρδον, ὅστις ἔδωκε πρὸς αὐτὴν νὰ καταπίῃ μίαν κόνιν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἐφαίνετο νεκρὰ καὶ θὰ ἐξεκομίζετο εἰς τὰ μνήματα τῆς οἰκογενείας της, τὰ ὁποῖα ἦσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ μοναστηρίου τοῦ Λεονάρδου. Οὗτος δὲ θα τὴν ἀπέσυρεν ἐκεῖθεν καὶ ἄγνωστον θὰ τὴν ἐξαπέστελλεν εἰς τὴν Μάντουαν, ὅπου ἦτο ὁ Ῥωμαῖος, ὃν ὁ μοναχὸς ἀνέλαβε νὰ πληροφορήσῃ περὶ τῶν συμβάντων.

Τὰ πράγματα ἔγιναν ὅπως εἶχε προείπῃ ὁ Λεονάρδος, ἀλλ' ὅμως ὁ Ῥωμαῖος μαθὼν δι' ἄλλης εἰδήσεως τὸν θάνατον τῆς Ἰουλιέττας πρὶν ἢ λάβῃ τὸ γράμμα τοῦ καλογήρου, ἀνεχώρησεν εὐθὺς διὰ τὴν Βερώνην μὲ ἕνα μόνον ὑπηρέτην καὶ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἰσχυρὸν δηλητήριον. Ἐπορεύθη πρὸς τὸν τάφον, τὸν ὁποῖον ἤνοιξε, κατέβρεξε μὲ τὰ δάκρυά του τὸ σῶμα τῆς Ἰουλιέττας, κατέπιε τὸ δηλητήριον καὶ ἀπέθανεν. Ἡ Ἰουλιέττα ἀνοίξασα σχεδὸν ἀμέσως τοὺς ὀφθαλμούς, βλέπει νεκρὸν τὸν Ῥωμαῖον, μαθοῦσα δὲ παρὰ τοῦ καλογήρου, ὁ ὁποῖος τὴν στιγμὴν ἐκείνην κατέφθανε, τὰ συμβάντα, κατελήφθη ὑπὸ τόσον ἰσχυροῦ πόνου ὥστε «χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ προφέρῃ λέξιν, ἀπέμεινε νεκρὰ ἐπάνω εἰς τὸ στῆθος τοῦ Ῥωμαίου της».

Σ.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Κινεζικὰ νομίσματα Πρό τινων ἐτῶν μόλις ἠγοράσθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ τῆς Κινεζικῆς κυβερνήσεως αἱ πρῶται νομισματοκοπτικαὶ μηχαναί. Τὸ Κινεζικὸν κράτος τὸ ὁποῖον εἰς τόσα ἄλλα ἐπροπορεύθη τὴν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ, ὡς πρὸς τὸ νομισματικὸν μέρος ἔμεινεν ἀσυγγνώστως ὀπίσω, ἐστερημένον μέχρις ἐσχάτων ἰδίου νομίσματος. Καὶ εἰς μὲν τὰς παραθαλασσίους ἐπαρχίας ἐκυκλοφόρουν μεξικανικὰ δολλάρια καὶ ἰαπωνικὰ κέρματα, ἀλλ' εἰς τὰ ἐνδότερα αἱ συναλλαγαὶ ἐγίνοντο καὶ γίνονται ἀκόμη διὰ πολυτίμων μετάλλου κατὰ ἐλάσματα ζυγιζομένων ἢ δι' ἀνταλλαγῆς εἴδους πρὸς εἶδος κατ' ἰδιαιτέρας συμφωνίας. Ἡ Κινεζικὴ κυβέρνησις ἀγωνίζεται νῦν νὰ ἐπιβάλῃ τὸ νόμισμά της πανταχοῦ, ἀλλ' οὔτε τὸ κατορθώνει, οὔτε ἐπαρκεῖ πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀπεράντου κράτους διὰ τῆς παραγωγῆς τῶν νομισματοκοπείων της.

Θαυμασία γενειάς. Ἀφίκετο εἰς Βερολῖνον ὅπως ὑποβληθῇ εἰς ἰατρικὴν ἐξέτασιν ἀνὴρ γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ μεγάλα γένεια.» Ὁ ἀνὴρ οὗτος καλεῖται Ἰωσὴφ Μπυλλεσμπὰχ καὶ ἐγεννήθη τὸ 184. ἐν παραρρηνίῳ πολίχνῃ. Μέχρι τοῦ 21 ἔτους τῆς ἡλικίας του ἦτο σπανός, αἴφνης δὲ κατέστη δασύτριχος ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν. Ἡ πυκνότης καὶ τὸ μῆκος τῆς γενειάδος ηὔξησε τεραστίως καὶ ἔφθασεν εἰς μῆκος ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μέτρου. Ὁ Μπυλεσμπὰχ ἓν ἔτος πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου κατετάχθη ὡς στρατιώτης εἰς τὴν γαλλικὴν αὐτοκρατορικὴν φρουράν, κινῶν τὸν θαυμασμὸν τῶν παρισινῶν διὰ τῆς γενειάδος του. Βραδύτερον ἐγκατέλειψε τὴν γαλλικὴν ὑπηρεσίαν καὶ κατετάχθη εἰς τὸν γερμανικὸν στρατόν. Μετὰ δὲ τὸν πόλεμον καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐξακολουθεῖ ὑπηρετῶν ἐν τῷ ὁπλοστασίῳ τοῦ Στρασβούργου. Εἰς Βερολῖνον προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Βίρχωβ καὶ ἄλλων ἰατρῶν ὅπως ὑποβληθῇ εἰς ἰατρικὴν ἐξέτασιν καὶ ἐξακριβωθῇ εἰ δυνατὸν τίς ἡ αἰτία τῆς ὑπερφυσικῆς αὐξήσεως τῆς γενειάδος του, ἥτις προέρχεται πιθανῶς ἐξ ἰδιαζούσης παθολογικῆς καταστάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ, τοῦ ἄλλως ὑγιεστάτου ἀπομάχου.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἀρχαιολογικά. Περὶ τῶν ἐν Βαφειῷ ἀρχαίων εὑρημάτων ἡ γαλλικὴ «Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων» δημοσιεύει ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 2 Νοεμβρίου τὰ ἑξῆς: Παρὰ τὸ χωρίον Βαφειό, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Εὐρώτα, ὅπου κατὰ τοὺς Ὁμηρικοὺς χρόνους ἔκειντο αἱ πόλεις Ἀμύκλαι καὶ Φᾶρις, ἀνασκαπτομένου θολωτοῦ μνημείου παρεμφεροῦς πρὸς τοὺς θησαυροὺς τῶν Μυκηνῶν, ἀπεκαλύφθησαν πολυάριθμα μετάλλινα καὶ πήλινα σκεύη, κοσμήματα ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ, ὅπλα χάλκινα, ψῆφοι λίθου ἀμεθύστου, ἰδίᾳ δὲ δύο χρυσᾶ ποτήρια μὲ παραστάσεις ἐκτύπους, τὰ ὁποῖα εἶνε τῷ ὄντι ἀριστουργήματα. Τὰ περὶ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης ἐδημοσιεύθησαν ἐν λεπτομερεῖ μελέτῃ διὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος (1) τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ἡ ἐφημερὶς αὕτη συντάσσεται ἑλληνιστὶ καὶ εἶνε εἰδικώτατον δημοσίευμα, διὰ τοῦτο δὲ ἀναγκαίως περιορίζεται εἰς στενώτατον κύκλον ἀναγνωστῶν. Εἶνε λοιπὸν εὐχαριστιῶν ἄξιος ὁ κ. Σολομὼν Ῥεϊνὰχ διότι συνήγαγεν ἐν τῷ ἀξιολόγῳ «Ταχυδρόμῳ τῆς ἀρχαίας τέχνης,» ὃν περιοδικῶς δημοσιεύει ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Ὡραίων Τεχνῶν» πάσας τὰς πληροφορίας, αἵτινες δύνανται νὰ διαφωτίσωσι τὸ ζήτημα, καταστήσας ἅμα εὐληπτότερον τὸ σοφόν του ὑπόμνημα δι' ἡλιοτυπίας ἐπιμελέστατα ἐξειργασμένης. Αἱ παραστάσεις αἱ ἀπεικαζόμεναι κατὰ τὰ διαζώματα τῶν ποτηρίων τοῦ Βαφειοῦ εἰκονίζουσι κυνηγοὺς καταδιώκοντας ἀγρίους ταύρους. Ἐπὶ τοῦ πρώτου ἐκτύπου, εἷς ἐκ τῶν ταύρων ληφθεὶς ἐντὸς χονδροῦ δικτύου προσδεδεμένου ἀπὸ τῶν κορμῶν δύο δένδρων κάμνει ματαίας προσπαθείας διὰ νὰ σωθῇ. Δεξιά, ἄλλος ταῦρος φεύγει δρομαίως, ἀριστερὰ δὲ τρίτος πάλιν ἐκμανεὶς κτυπᾷ φοβερὸν κτύπημα μὲ τὰ κέρατά του ἕνα ἐκ τῶν κυνηγῶν. Ἡ ἄλλη πλὰξ ἀπεικάζει γαληνοτέραν παράστασιν. Τὰ ζῷα ἥσυχα βόσκουσι τὸ βαθὺ χόρτον. Ἡ δὲ ἀντίθεσις αὕτη μεταξὺ τῆς ἀφροντισίας τῶν ἐν ἡσυχίᾳ βοῶν καὶ τῆς ἀγωνίας τῶν εἰς τὰ δίκτυα ληφθέντων, κατὰ περίεργον σύμπτωσιν, ὑπενθυμίζει τὰς παραστάσεις τοῦ ἀργυροῦ ποτηρίου τῆς Νικοπόλεως, καθ' ἃς βόσκουσι καὶ τρέχουσιν οἱ ἄγριοι ἵπποι τῶν σκυθικῶν στεππῶν. Ὁ κ. Ῥεϊνὰχ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὅτι ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἐξ Ἀσσυρίας δὲν περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς ἔργον τέχνης, ὅπου ἡ σπουδὴ τῆς ζωντανῆς φύσεως, ἀπηλλαγμένη πάσης κατὰ σύμβασιν καὶ τυπικῆς ἐργασίας, νὰ παρίσταται μετὰ περισσοτέρας λαμπρότητος παρ' ὅσον εἰς τὰ ἔκτυπα τῶν δύο τούτων ποτηρίων. Δυσκολεύεται δέ τις ἀληθῶς νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὰ δύο ταῦτα κομμάτια εἶνε ἔργα ἀρχαϊκά, κατὰ πέντε τοὐλάχιστον αἰῶνας παλαιότερα τῶν μετοπῶν καὶ τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος. Πρέπει νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰ ποτήρια τοῦ Βαφειοῦ ἓν τεμάχιον τοιχογραφίας, ἀνευρεθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Σλεῖμαν ἐν Τίρυνθι. Αἱ παραστάσεις τῶν δύο ποτηρίων ἐξηγοῦσι κατὰ πολὺ περίεργον τρόπον δύο χωρία τῆς Ἰλιάδος (Υ, 403 — Ν, 570.) Δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀπαριθμήσωμεν ἐδῶ ὅλας τὰς παραβολὰς τὰς ὁποίας θὰ ἠδύνατό τις νὰ κάμῃ μεταξὺ τοῦ θησαυροῦ τοῦ Βαφειοῦ καὶ τῶν μνημείων τῆς τέχνης τῆς χιττιτικῆς, τῆς μυκηναίας ἢ τῆς φρυγίας. Ἡ ἀποκάλυψις αὕτη, σημαντικωτάτη διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης τῆς Ἑλλάδος, θὰ δώσῃ, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ἀφορμὴν εἰς εἰκασίας σπουδαιοτάτας. Τοῦτο ἠθελήσαμεν νὰ δείξωμεν.

Φιλολογικά. Ἡ παρισινὴ ἐφημερὶς «Evenement» ἀπέτεινε πρό τινος πρὸς διαφόρους γάλλους συγγραφεῖς καὶ ποιητὰς τὴν ἐρώτησιν ἂν ἤθελον μετὰ θάνατον νὰ ταφῶσιν ἢ νὰ ἀποτεφρωθῶσι. Μεταξὺ τῶν ποικίλων ἀπαντήσεων ἀξιοσημείωτος διὰ τὴν εἰλικρίνειαν καὶ λακωνικότητα εἶνε ἡ τοῦ Ἀλφόνσου Δωδέ: «Νὰ ταφῶ ἢ νὰ καῶ καὶ τὰ δύο μοῦ εἶνε ἐξ ἴσου δυσάρεστα.»

— Ἐπισήμως ἀνηγγέλθη ὅτι ὁ πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου τῆς Γαλλίας καὶ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Φρεσσινὲ προτείνει τὴν ὑποψηφιότητά του εἰς τὴν Γαλλικὴν ἀκαδημίαν διὰ τὴν ἕδραν τοῦ Αἰμιλίου Ὠζιέ. Ὁ Γάλλος πρωθυπουργὸς εἶνε ἤδη μέλος τοῦ Πανακαδημίου, καὶ ἑταῖρος τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν.

(1) Ἐφημερὶς Ἀρχαιολογικὴ τοῦ 1889. Χρ. Τσούντα Ἔρευναι ἐν τῇ Λακωνικῇ καὶ ὁ τάφος τοῦ Βαφειοῦ (μετὰ πινάκων) σελ. 129 ἑξ. Σ. τ. Σ.

Καλλιτεχνικά. Εἰς τὸν διάσημον γερμανὸν προσωπογράφον φὸν Λέμπαχ ἀνέθηκεν ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος τὴν ἐκτέλεσιν τῆς εἰκόνος του εἰς φυσικὸν μέγεθος ὅπως δωρήσῃ ταύτην εἰς τὴν αὐτοκράτειραν. Ὁ αὐτὸς ζωγράφος ἀνέλαβε νὰ φιλοτεχνήσῃ τὴν κατὰ κρόταφον ὄψιν τοῦ αὐτοκράτορος διὰ νομίσματα προσεχῶς ἐκτυπούμενα. Πλὴν τούτων ὁ ἐπιφανὴς καλλιτέχνης ἐπεράτωσε νέαν εἰκόνα τοῦ Μόλτκε προωρισμένην διὰ τὸ μουσεῖον τοῦ Ἀμβούργου, ἤρχισε δὲ ἑτέραν τοῦ Βίσμαρκ ἐπὶ τούτῳ μεταβὰς εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ πρώην ἀρχικαγκελαρίου.

— Οἱ σαρκοφάγοι τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Α' καὶ τῆς αὐτοκρατείρας Αὐγούστας δὲν θὰ κατασκευασθῶσιν ἐν Γερμανίᾳ ἀλλ' ἐν Ἰταλίᾳ μαρμάρινοι, καθ' ὑποδείγματα γερμανῶν καλλιτεχνῶν.

— Ἡ πολύχροτος εἰκὼν τοῦ Μίλλιε «Ἑσπερινός», ἡ ὑπὸ ἀμερικανῶν ἀγορασθεῖσα ἀντὶ 116,000 δολλαρίων, μετεπωλήθη εἰς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν ἀντὶ 150,000 δολλαρίων, ὅπως ἀναρτηθῇ ἐν τῷ Λούβρῳ.

Θεατρικά. Ἐν τῷ παρισινῷ Μεγάλῳ Μελοδράματι ἐξετελέσθη τὸ πρῶτον πρό τινων ἡμερῶν μία πρᾶξις τοῦ «Λοέγγριν.» Ἐκ φόβου μὴ ἡ παράστασις αὕτη προκαλέσῃ πάλιν ταραχὰς ἐν τῷ προγράμματι ἐγράφη ὅτι θὰ ψαλῇ μόνον διῳδία ἐκ τοῦ Λοέγγριν. Ἡ ἐκ τῆς παραστάσεως ἐντύπωσις ὑπῆρξε γοητευτική, ἅπας δὲ ὁ παρισινὸς τύπος ὁμοφώνως ζητεῖ τὴν παράστασιν ὁλοκλήρου τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Βάγνερ.

Νεκρολογία. Ἀπέθανεν ἐν Μονάχῳ εἰς ἡλικίαν 62 ἐτῶν ὁ διάσημος χειρουργὸς Φὸν Νουσμπάουμ, διατελῶν ἀπὸ τριακονταετίας καθηγητὴς τῆς Χειρουργικῆς καὶ τῆς Ὀφθαλμιατρικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς βαυαρικῆς πρωτευούσης. Κατὰ τὸ 1853 νεώτατος ἔτι συνέγραψεν ὑπόμνημα (Cornea artificialis) ὑποστηρίζων τὴν ἰδέαν ὅτι τυφλοὶ θὰ ἠδύναντο ν' ἀνακτήσωσι τὴν ὅρασιν ἂν ἀντικαθίστατο διὰ τεχνητοῦ κρυσταλλίνου τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ. Τὸ 1857 ἐγένετο τοῦ πανεπιστημίου ὑφηγητὴς καὶ τὸ 1860 καθηγητής, διετήρει δὲ ἀνέκαθεν ἰδίαν κλινικὴν τῶν ὀφθαλμικῶν νοσημάτων. Κατὰ τὸ 1867 εἰς ἀμοιβὴν τῶν ἀγαθοεργιῶν αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀπόρους ἀσθενεῖς ἔλαβε τὸ παράσημον «pour la mérite» ὅπερ συνεπάγει καὶ τίτλον εὐγενείας. Εἰς τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον ἠκολούθησε τὸ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Τάνν βαυαρικὸν σῶμα ὡς ἀρχίατρος. Ὁ Νουσμπάουμ πλὴν σπουδαιοτάτων ἀνακοινώσεων καὶ παρατηρήσεων δημοσιευθεισῶν εἰς εἰδικὰ περιοδικὰ καταλείπει ἐπιστημονικὰ συγγράμματα ἐπιφανῆ κατέχοντα θέσιν ἐν τῇ ἰατρικῇ γραμματείᾳ, οἷον «Θεραπεία τοῦ λευκοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ» (1856 ,Παθολογία καὶ θεραπευτικὴ τῶν ἀγκυλώσεων (1862) Ὠαριοτομία (1869) καὶ τὸ παγκοσμίως γενόμενον γνωστόν. «Ὁ ἀντισηπτικὸς ἐπίδεσμος».

ΠΑΝΤΟΙΑ

Ἡ αὐτοκράτειρα Φρειδερίκου ἠγόρασεν ἐν Τάννῳ παρὰ τὸ Βισβάδεν, ὡραιοτάτην ἔπαυλιν ἀνήκουσαν εἰς εὐγενῆ οἰκογένειαν ἐκλιποῦσαν τὸ 1704. Τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν τῇ ἐπαύλει ταύτῃ ἀνηγέρθη, δαπάναις τῆς αὐτοκρατείρας, μνημεῖον εἰς τιμὴν τοῦ ἱππότου Χάρτμουθ Κρόνβεργ, φίλου τοῦ Λουθήρου.

ΕΔΩ Κ'ΕΚΕΙ

Πρωτότυπον ἐμπόριον. Ἐπαίτης ρακένδυτος βλέπει ἀστυνομικὸν κλητῆρα καὶ φοβούμενος μὴ ὁδηγηθῇ εἰς τὴν ἀστυνομίαν ὡς ἐπαιτῶν ἀρχίζει νὰ φωνάζῃ: — Κουρέλια πουλῶ, ποιὸς παίρνει κουρέλια; Ὁ κλητὴρ πλησιάζει καὶ ἐρωτᾷ: — Βρέ, πουλεῖς κουρέλια; — Ναί, θέλεις νὰ πάρῃς; — Θέλω, ποῦ εἶν' τα. — Γδύσε με.

Ἀπάντησις. Ἐν ἑσπερίδι παίζεται τὸ παιγνίδιον τῶν ἐρωτήσεων. Ἕκαστος γράφει μίαν ἐρώτησιν εἰς τεμάχιον χάρτου καὶ τὸ ῥίπτει εἰς μικρὸν καλάθιον διπλωμένον. Αἱ διάφοροι ἐρωτήσεις ἐξάγονται κατὰ σειρὰν καὶ πάντες ἀπαντῶσιν εἰς ἑκάστην αὐτῶν, βραβεύεται δὲ ἡ μᾶλλον ἐπιτυχής. Εἰς τὴν ἐρώτησιν: «Τί μᾶς κρατεῖ περισσότερον εἰς τὸν ἴδιον τόπον;» δίδονται διάφοροι ἀπαντήσεις «Ἡ ἀγάπη», «Ἡ ὀκνηρία» καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλ' ὁμοφώνως βραβεύεται ἡ ἀπάντησις: «Ἡ ποδάγρα».

ΤΡΕΙΣ ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Ἐκεῖνος ὅστις εἶνε ἄξιος νὰ πλουτήσῃ εἰς ἕνα χρόνον πρέπει νὰ κρεμασθῇ ἕνα χρόνον πρὶν τὸ κάμῃ.

*

Τὰ ἀπατηλότερα ὄνειρα δὲν τὰ βλέπομεν μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμούς.

*

Ἡ φιλοφροσύνη εἶνε νόμισμα ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν ζημιοῦται ὁ δίδων καὶ δὲν κερδίζει ὁ λαμβάνων.

ΕΝ ΠΑΙΓΝΙΔΙΟΝ ΚΑΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Ἡ ἰσορροπία τῆς χουλιάρας. Διὰ τῆς χουλιάρας τῆς σούπας, ἥτις εἶνε προχειρότατον ὄργανον εἰς πᾶσαν οἰκίαν, δυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν λίαν περίεργα πειράματα ἰσορροπίας, εἴτε καταβιβάζοντες τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος, εἴτε μεταθέτοντες αὐτὸ πρὸς τὸ μέρος τοῦ σημείου τῆς ἀναρτήσεως, ὡς ἑξῆς:

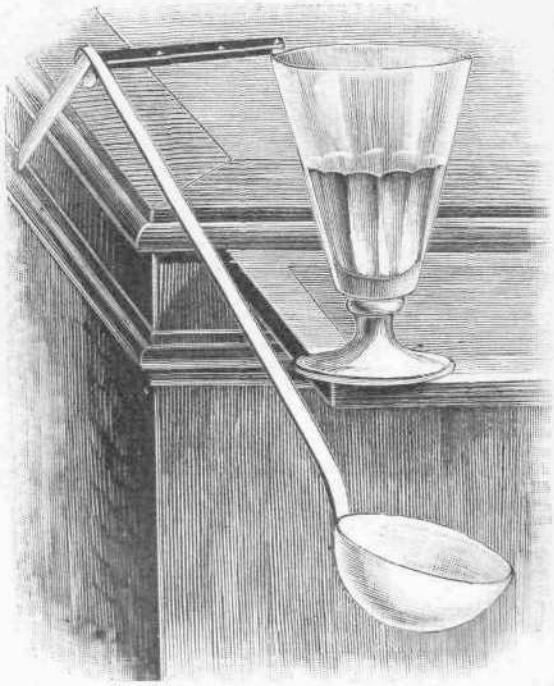

Κρεμάσατε τὴν χουλιάραν εἰς τὸ κατώτατον μέρος τῆς λεπίδος ἡμιανοίκτου μαχαιρίου, φροντίζοντες ἵνα τὸ ἄγκιστρον τῆς χουλιάρας προσαρμοσθῇ στερεῶς ἐπὶ τῆς λεπίδος καὶ μὴ ἐξολισθήσῃ ἐξ αὐτῆς, σχηματίζῃ δὲ μετ' αὐτῆς γωνίαν ὀξεῖαν, ὡς φαίνεται ἐν τῇ παρατιθεμένῃ εἰκόνι. Ἀμφότερα τώρα οὕτω προσηρμοσμένα ἠμπορεῖτε νὰ τὰ ἀναστήσετε ἐν ἰσορροπίᾳ, στηρίζοντες τὸ ἄκρον τῆς λαβῆς τοῦ μαχαιρίου εἴτε ἐπὶ τοῦ χείλους τραπέζης, ἢ ἐπὶ τοῦ δακτύλου σας, ἢ καὶ ἐπὶ τοῦ χείλους ποτηρίου πλήρους ὕδατος.

Τὸ πείραμα τοῦτο ἐξ ὄψεως φαίνεται ἀδύνατον· δοκιμάσατε ἐν τούτοις καὶ θὰ ἐκπλαγῆτε διὰ τὴν εὐκολίαν μεθ' ἧς ἐκτελεῖται.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1890 — 2391